

mladika

Poštnina plačana v gotovini - Skupina III/70 - mesečnik - junij 1986
Sped. in abb. post. - Gr. III/70 - Periodico mensile - giugno 1986

L. 2.000

30. LETNIK

1986 - 5/6

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXX. - ŠTEVILKA 5/6

KAZALO

M. Šah: Pred odgovorno izbiro	61
Alojz Rebula: Srečanje na Rakovniku	62
Vladimir Kos: Vsako soboto odide	63
Mogoče ne veste, da... Ivo Jevnikar: »Naša prva skrb« - intervju	64
Jelka Cvelbar: Rešili se bomo samo s kvaliteto	66
Vladimir Kos: Pridi, Sveti Duh, v deževno dobo	67
Lojze Breznik: Dnevnik 1941-1943 (4)	68
Pavle Merku: Čukišče	69
Pavle Zidar: Odločitev	69
Anketa o Tomizzovi knjigi »Poročenca iz ulice Rossetti«	70
Antena	72
Iz slovenske publicistike	78
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (S. Martelanc; V. Beličič; M. Kravos)	80
Ocene: Kipar F. Gorše (M. Jevnikar); »Bela tapisarija« (E. Sferco)	81
Miloš Kralj: Prva pomoč pri odpitvi	83
Novice knjižnice D. Černetar (5)	84
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Listnica uprave	

Zunanja oprema:
Edvard Žerjal

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 2.000 lir. Celoletna naročnina za Italijo 15.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 14470348 — »Mladika« - Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 2.000 Din. Druge države 15 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 20 US dolarjev.

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

Na pomoč!

Tiskana in govornjena sporočila imajo namen obveščati. Gutenberg je z iznajdbo premakljivih črk omogočil revolucionarno širjenje zapisanih vednosti. Pismenost je postala vabljiva, z branjem so si ljudje bogatili svoja gledanja.

Krog se danes zapira. Poplava besed v tisku in javnih občilih marsikdaj ustvarja le optično in akustično simboliko, ki je spoznavna samo izbrancem. Pred leti je to veljalo predvsem za moderno umetnost, do danes se je razširila tudi na druga polja.

Končno je pomladansko sonce pregnalo nadležni dež. Cel gozd cvetočih japonskih češenj pod oknom je poln obiskovalcev; šolsko tromesečje smo končali, teden odmora se nam bo prilegel. Iz knjižnice sem si nabral ravij in novih knjig, da jih pregledam in preberem ter se posodobim. V različnih jezikih so, iz cele kopice strokovnih polj. Skupaj s publikacijami, ki jih sam dobivam in mi pridejo v roke z zamudo — tudi Mladika je med njimi — odbiram take, ki me seznanjajo s sodobnostjo in mi odpirajo nove poglede. Nekatero berem brez težav, pri drugih se mi zatika in moram seči po slovarjih. Nenavadno je vendarle, da mi delajo največ preglavic slovenski tedniki in revije. Zato prosim za pomoč. V Dragi 84 sem nakazal, da je marsikdaj domače pisanje za nas po svetu nerazumljivo; nisem imel v mislih jezika, ampak zveze in okoliščine, ki jih pisanje ne nudi, a bi bile za zadostno razumevanje nujne. Danes sežem dalje.

TEORIJA IN PRAKSA je nadvse zanimiva revija. Ko se prebiješ skozi zvežene stavke in svojsko terminologijo — slovarček ob kazalu bi bil dobrodošel — zadeneš na nove pregraje. Nekako si še pomagaš preko TOZDov in CK ZKS; če malo pomisliš, razbereš, kaj se skriva za ZN in kaj je ZK; ustaviš se in tuhtaš, kaj naj bi bilo RK ZSDL; ne moti te SFRJ, ker imaš na polici povojne ustave. Tudi za DZS veš,

ker kupuješ knjige; pri NR si v precepu, ali ima pisec v mislih Naše razgledne ali Novo revijo. Pri umetnosti si spet v zadregi. SAZU ti nekako odpre vrata, a se hitro znajdeš pred MKO, preskočiš CIMAM in iščeš pot mimo AICA do MGLC. Za navrček dobiš še MG in KS. Zasluziš jih, ker še nisi odnehal. Ko si oddahneš in preskočiš nekaj strani, se začne novo ugankarstvo. ZKJ je še nekako razumljiv, le približno znan ti je ZSJ; ob ZSS omagaš. Zasuje te UNZ, OZD, IOOOS in OOZK. Ko se spet okorajliš in zajameš sapo, preskakuješ začetnice, ki gotovo pomenijo nekaj važnega, objameš vse NKV, PKV, KV in tudi preostale, čeprav ne veš, koliko je tvoj objem dobrodošel. Hotel si le razbrati, kaj se skriva pod OD, DO in DPO. Vdaš se, ker domnevaš, da je rednim bralcem revije vse to jasno in pripišeš krivdo nase in na svojo nerednost. Uredniški odbor gotovo vse to ve, iz vljudnosti te ne označijo za nepismenega, čeprav te za nepismenega imajo.

Ker nimam dosti upanja, da bi mi uredniki revije pomagali — Teorija in Praksa je le en primer, ki ima mnogo sovrstnikov — prosim prijatelje Mladike za pomoč: kje bi bilo mogoče dobiti priročni slovarček vseh teh kratic in oznak, če mogoče s pojasnilom, kaj naj bi pomenile. Radovednim kolegom še lahko pojasnim, da je TOZD v angleščini BOAL in da je OZN v resnici UN, ko že vedo, da je ZDA v Ameriki USA.

Besede, kratice, oznake: skoro tajna govorica, ki ne pojasnjuje. Govorica

(dalje na 3. strani platnic)

SLIKA NA PLATNICI: Pastirčkov dan v Katoliškem domu v Gorici ob 40 letnici izhajanja tega mladinskega lista (foto Cvelbar). Posnetek v barvah na tej platnici je omogočil bralec z darom za barvni tisk, za kar se mu na tem mestu zahvaljujemo. Vprašanje, ki ga postavljamo ob tej fotografiji, pa je tole: Ali smo res naredili vse, kar je v naših močeh, za čim večjo razširjenost te odlične mladinske revije med slovenskimi otroki pri nas in po svetu?

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Marijan Kravos, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

PRED ODGOVORNO IZBIRO

Veliko je bilo v zadnjem času porabljenega tiskarskega črnila in besedi s svobodnih tribun o vprašanju verouka v državnih šolah. Po novem konkordatu med Italijansko republiko in Svetim sedežem, podpisanim 18. februarja 1984, bo verouk v vseh državnih šolah od vrtcev do srednjih šol prve in druge stopnje. Ta pouk je bil že doslej zagotovljen, le če ga kdo izrecno ni maral obiskovati, so morali dati starši pismeno izjavo in tudi ocene v spričevalu ni bilo. S prihodnjim šolskim letom 1986/87 pa bo novost v tem, da bo pouk na vseh stopnjah le za tiste učence, ki jih bodo starši k temu pouku prijavili. Učenci na višjih srednjih šolah pa bodo prijavo lahko podpisali sami. Izjava o obiskovanju bo obvezna, prav tako pa tudi izjava o neobiskovanju. V dodatnem protokolu med italijansko škofovsko konferenco in prosvetnim ministrstvom je govor tudi o programih, o izbiri veroučiteljev in njih kvalifikaciji. Verouk bodo lahko izčili tudi laiki, če bodo imeli za to predpisano izobrazbo in imenovanje krajevnega škofa. Vse to se bo uredilo do šolskega leta 1990/91.

Prosvetno ministrstvo je z okrožnicami št. 368 (20. dec. 1985) in št. 128, 129, 130 in 131 z dne 3. maja 1986 dalo jasna navodila, da morajo do 10. junija vse družine, ki bodo vpisale učence v katerokoli šolo, prejeti posebna obrazca A in B. Z obrazcem A bodo dali starši, oziroma učenci sami, če so že izpolnili 14 let, izjavo, ali bodo obiskovali verouk ali ne. Izjavo morajo sopedpisati tudi starši. Obrazec B pa se nanaša na dejavnosti in študij, ki bo na voljo učencem, ki ne mislijo hoditi k verouku. Te dejavnosti bodo načrtovali posamezni učiteljski in profesorski zbori prvi mesec, ko se bo začela šola, v soglasju s starši.

V vsem je doslej veliko lepih besedi. Kako pa bo vse dejansko steklo, bo pokazala bodočnost in praksa. V vsem mora biti spoštovana popolna svoboda.

Pri vsem je jasno, da tisti, ki ne bodo obiskovali verouka, ne bodo imeli tedaj proste ure. Prav tako pa tudi ne smejo imeti drugih obveznih skupnih predmetov, niti ponavljanj ali utrjevanj. Kdor se odpove verouku, mu mora šola nuditi drugo duhovno obogatitev, ki bo formirala in bogatila značaj učencev. Na koncu vsakega leta se bo lahko ugotovilo, kaj bi bilo primerno nuditi učencem kot verouku nadomestni predmet.

Ob podpisu dogovora o pouku verouka je papež Janez Pavel II. naslovil na predsednika italijanske škofovske konference kardinala Poletija med drugim tudi tele misli: ...

... »Verski pouk učencem bogati kulturo in jim pomaga najti odgovor na osnovna vprašanja, ki vstajajo v vsakem človeku, zlasti v mladosti. To so predvsem: kakšen je smisel življenja, kateri so moralni zakoni za vest in družbo, katere so prave vrednote ...«

Vabilu papeža Janeza Pavla II. naj prisluhne naša šolska mladina, naši starši, ki pošiljajo otroke v vrtnice, osnovne in srednje šole prve in druge stopnje. Nujno je poznanje krščanstva in katolištva, če hočemo poznati našo narodno zgodovino. Ali ni veliko kulturno in versko poslanstvo svetih bratov Cirila in Metoda povezano z narodno zgodovino? Brez Trubarja ne bi pisali v slovenskem jeziku. Vsa naša civilizacija, umetnost, literatura, miselni tokovi preteklosti in v večji meri tudi v sedanjosti so prežeti s krščanstvom. Pa tudi moralna vzgoja temelji na Kristusovem nauku. Ljubezen, bratstvo, mir, spoštovanje, pravičnost, solidarnost temeljijo na krščanskem nauku.

Poznanje teh dobrin pa nam lahko posreduje le temeljito poznanje verske kulture, ki nam edina daje odgovor na važna življenjska vprašanja.

M. ŠAH

Srečanje na Rakovniku

Saj ni bil samo iz černobilskega prahu, tale letošnji majnik. Tudi kaj drugega je zarosilo vanj, vsaj za kakšno uro.

Ko me je dr. Kahne, prevajalec Vittoria Messori, povabil na srečanje s tem že znamenitim Italijanom v Ljubljani — to naj bi bilo v nedeljo 25. maja, ko salezijanci obhajajo svoje prošenje, god Marije Pomočnice —, sem odgovoril, da se bom vabilu odzval, če ne pride kaj drugega vmes.

Takrat nisem pomislil, da bi na več kot bleščečo, tako rekoč eksplozivajočo majsko nedeljo utegnil priti vmes Volnik, pohod s prijateljem Marijem skozi prerajeno hrastovje tega našega obmorskega Triglavčka.

Pa sem to hrastovsko in morda celo jurčkovsko nedeljo — o bliski kačjih rož med skalami! — žrtvoval za Vittoria Messori. Ne vem, če bi jo žrtvoval za kateregakoli italijanskega literata. A za pisca knjig — ali izbijalca duhovnih gejzirov? —, kakor sta KDO JE JEZUS in IZZIV SMRTI, se je splačalo. Ne samo, ker gre za sporočilo, ki je kaj več kot čustvena ali možganska motnjava. Tudi zaradi človeške kvalitete, ki stoji za tem — koliko ljudi z njegovim renomejem ti na primer z obratno pošto odgovori na pismo ...

»K meni je prišel prijatelj, komunist, zagledal na mizi vašo knjigo o smrti, jo začel zavzeto listati,« mu rečem, komaj smo posedli v sobici z očetovskim Don Boskom na steni, medtem ko se zunaj, v soncu in zelenju Rakovnika, že živahno najavlja popoldansko slavoje.

»Dajte mi njegov naslov, da mu pošljem izvod,« me prestreže iz nekakšne globinske prisrčnosti Messori in že odpira beležnico.

Srečanje je bilo napovedano ob 10.30 in nanj je prišel točen, okreten štiridesetletnik v temnoplavi obleki in natančno privezani kravati, v nekakšni racionalni preprostosti, brez sence domišljavosti, čeprav je njegova knjiga o Jesusu presegla milijon izvodov in jo svet bere že v sedemnajstih jezikih.

»Danes bi jo napisal drugače,« pripomni. »A imam vtis, ko da knjiga beži od mene, ne več ulovljiva ...«

Meni nasproti sedi neki drug povabljenec, prijatelj Janez.

»Prevajalec Manna, Musila, Joycea, Hemingwaya,« ga predstavim.

Messori zna imenitno sukati pero, a ni videti oženjen z literaturo, v Turinu je študiral

politične vede, potlej pa je bil samo časnikar, kakor poudari. Zato bolj poprime, ko ga naskočim z druge strani:

»V svojih intervjujih s teologi, misleci, politiki ste naleteli na veliko bero inteligence, znanja in morda tudi srčne zlahtnosti. Ste naleteli tudi na kaj svetosti?«

»E' una domanda delicata,« se skloni nad mizo. »To je kočljivo vprašanje.«

Nanj mi pravzaprav odgovori pozneje, v zgornji sobi, kamor smo se preselili, ko se je omizje povečalo.

Soba je večja, skoraj dvoranska, polna zračne svetlobe, na stenskem panoju na dnu jo očarljivo zapira jesenski gozd, na vogalu mize se je ukopal s svojo pohlepno aparaturo neugnani dopisnik DRUŽINE.

»Svetniki se ne pustijo intervjuvati,« reče Messori z nasmeškom, med živahnim zarisavanjem cigarete in odblikavanjem poročnega prstana.

»Kdo se na primer ne pusti?«

»Na primer ustanoviteljica Ognjiščarjev Klara Lubich, saj mora izvirati odtod, priimek je slovenski ...«

A pustili so se intervjuvati teologi kot Küng (o, samozavest tistega Meine Theologie!) in Rahner (o, njegov katedrski Ich glaube, dass ...), kakšen arhaičen komunist kot profesor Ambrogio Donini, kakšen labirintski politik kot minister Giulio Andreotti ...

S kardinalom Ratzingerjem, prefektom Kongregacije za verski nauk, pa je imel več kot intervju. Prebil je z njim nekaj dni na pogovoru sredi tirolskih hribov. Tako se je rodilo tisto POROČILO O VERI, ki je zbudilo v katoliškem svetu pravcati vihar. S ploho žaljivk — insulti, kakor reče — na njegov račun, tako da mu je zdaj vsaj trenutno zmanjkalo zaleta, da bi pisal naprej knjigo o Mariji.

Spodbujamo ga, naj jo vsekakor napiše. Naj napiše še kaj. Nekdo mu predlaga, naj napiše knjigo o izvornem grehu.

Messori prepričano prisluhne in citira Chestertona: »Izvorni greh je edina dogma, ki je eksperimentalno dokazana.«

A da so napadi mogli priti s katoliške strani.

»Pač s tiste strani,« reče ta konvertit brez sence fanatizma, a tudi brez sence kompleksa, »ki ji je edina strategija umik, ki bi evangelij najraje razvodenila, ga spremenila v navaden humanizem ... V času, ko zakopavajo Marxa, ni

nič bolj smešnega kot videti kakšnega meniha, ki ga hiti odkopavat ...»

»Tudi na Slovenskem se sliši krilatica o novem sekulariziranem človeku, o novem odraslem človeku,« se glasi pripomba.

»Odrasel človek? Morda človek še nikoli ni bil tako nedorasel kot danes.«

Tik preden ustanemo h kosilu, vržem še zadnje vprašanje: Medjugorje.

Ta pričevalec nevidnega ostaja slejkoprej naklonjen dogajanju v hercegovski vasici, nje-no duhovno izžarevanje se mu zdi nedvoumno, a sicer navaja misel kardinala Retzingerja: podobnih pojavov je že toliko, da se bo Cerkev morala omejiti na diskreten nadzor, ne da bi nujno merila na priznanje ali nepriznanje pristnosti.

Jeseni pojde v Afriko, v Ruando, kjer je v seriji tamkajšnjih domnevnih prikazovanj — ondotni škof jim je bolj naklonjen kakor mostarski škof medjugorskim — napovedan izreden dogodek. Šel bo kot dopisnik revije JESUS: kljub svoji elitnosti izhaja revija v sto tisoč izvodih.

Popoldne, po prav oceanski procesiji — vsaj pet tisoč ljudi v vročini in krošnjah Rakovnika — sprašuje, odkod ljudje znajo toliko Marijinih pesmi: je mar to od koncila?

Slikanje na večerni trati, v nedolžnosti zelenja naokrog ko da Černobila nikdar ni bilo.

Se motim, ko se mi ob slovesu zdi, da je v Messorijevih čistih črnih očeh sled opojenosti od gozdov in gostoljubnosti Slovenije?

VLADIMIR KOS

Vsako soboto odide

Sredi noči, ko smo trudni spali,
španski bezèg je višnjèv vzcvetel,
mesec obstal je na zvezd obali,
zid se je v praznik krog stavb odel
za Nedeljsko Zoro.

Z onstran morjá je prišla veslaje,
rožno-oranžnih cvetov odsev,
vésel zlató naokrog sipaje,
tedensko dolgih daljav odmev
venomer na novo:

Vstal je! Ko noč je odšla v soboto,
s svincem v sandalih, s soljó v očeh.
Vstal je — obljubil je bil dobroto snidenja
prav na krvavih tleh
z nebozgljeno roso.

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da so se sorodniki pokojnega pisatelja Narteja Velikonje, ki je bil ustreljen v prvih povojnih mesecih v Kamniški Bistrici, obrnili na predsednika SZDL Franca Šetinca, da bi dovolil prekop pokojnika ...
- da po pisanju kitajske revije PEKING REVIEW Mao Tse Tung svojih pesmi ni pisal sam, ampak mu jih je sestavljal neki kitajski literat ...
- da v Rimu izhaja glasilo tamkajšnje slovenske skupnosti z naslovom MED NAMI ...
- da se mamilaštvo širi tudi po vzhodnih komunističnih državah, saj je na Poljskem 60.000 narkomanov, 50.000 v Sovjetski zvezi, 30.000 na Madžarskem in 10.000 v Jugoslaviji ...
- da do tristo slovenskih otrok na Goriškem in Tržaškem rešuje uganke, ki jih v vsaki svoji številki prinaša mladinski mesečnik PASTIRČEK ...
- da je raziskava o vrednotah, ki je zajela 25 šol v SR Sloveniji, pokazala, da se je samoupravljanje uvrstilo na 18. mesto na predlagani lestvici, socializem pa na 21. od skupno 23. ...
- da je v komunistični Kitajski neka firma plačala svojim 18.000 delničarjem prve čeke z dividendami ...
- da zadnje zgodovinsko delo Vladimira Dedižera, ki dopolnjuje Titovo biografijo, ni moglo iziti v slovenščini, ker vsebuje hude obtožbe na račun Mitje Ribičiča ...
- da je bilo v Sloveniji leta 1984 50 stavk, leta 1985 za polovico več, se pravi 87, letos pa v prvih treh mesecih že 50 ...
- da bo rimska Kongregacija za zadeve svetnikov, kjer je v postopku Baragova zadeva, ponovno vzela v pretres tistih 72 uslišanj, ki naj bi imela čudežen značaj ...
- da se je emigrantska revija TABOR, ki izhaja v Buenos Airesu, obregnila ob ljubljanskega metropolita dr. Šuštarja in njegovega pomožnega škofa dr. Leniča ...
- da je bila prva naklada knjige Vittoria Messorija IZZIV SMRTI, ki je izšla v 4000 izvodih, razprodana in da je knjiga izšla v drugi izdaji v nadaljnjih 2000 izvodih ...

»Naša prva skrb je obstoj in razvoj naše skupnosti«

Pogovor z deželnim tajnikom Ivom Jevnikarjem

Slovenska skupnost je na svojem 5. deželnem kongresu v Gorici dobila novega tajnika. Izvoljen je bil Ivo Jevnikar, ki je naši javnosti dobro znan tako na političnem kot na drugih področjih našega javnega življenja. Veseli smo te izvolitve, ker je to pomembna pomladitev v vodstvu stranke, pa tudi zato, ker je Ivo Jevnikar že več let med rednimi sodelavci naše revije in je tudi v našem uredniškem odboru. Veseli smo, čeprav bo zdaj brez dvoma manj razpoložljiv za naše delo. Zavedamo se odgovornosti, pred katere ga postavlja ta nova obveznost, spričo stanja, v katerem se je znašla vsa naša skupnost, ki se je zaradi zamujanja zaščitnega zakona dala zaplesti nekakšni pasivnosti čakanja. Globalna zaščita tako dobiva naravnost mitičen pomen, ki nas paralizira. Kaj meni o tem novi deželni tajnik Slovenske skupnosti?

Odgovor: Slovenci v Italiji smo v boju za svoje pravice prestali več obdobij. Po prvem času pravega boja za meje oz. za ohranitev in uveljavitev Svobodnega tržaškega ozemlja je šlo za to, da se izpolnita načelni določili mirovne pogodbe in italijanske ustave o spoštovanju narodnih manjšin in o posebni zaščiti, ki je morajo biti deležne, da dosežejo dejansko in ne zgolj navidezno enakopravnost.

Po Londonskem memorandumu leta 1954 so se Slovenci na Tržaškem borili za uresničitev dokaj jasnih določil Posebne spomenice o manjšinskih pravicah, ki mu je bila priložena. Na

Tržaškem in Goriškem so dolga leta trajali napor, da bi se sploh uzakonilo slovensko šolstvo, ki so nam ga dali zavezniki. Uspehi pri uresničevanju Posebnega statuta Londonskega memoranduma so bili redki in majhni. Kaj še, da bi veljavnost določil skušali uveljaviti na Goriškem ali celo v videmski pokrajini ...

Tako so se upi osredotočili na ustavno obljubo po deželi Furlaniji-Julijski krajini, ki naj bi imela ravno zaradi naše prisotnosti poseben statut. Menili smo, da bo podoben statutu za Dolino Aoste ali Tridentinsko - Južno Tirolsko, ki jasno govorita tudi o jezikovnih in drugih manjšinskih pravicah, poleg tega pa nudita sredstvo poudarjene samouprave. A posebno deželo so ustanovili šele leta 1963, vsem pričakovanjem navkljub — brez pristojnosti za reševanje manjšinskih vprašanj!

To so znana dejstva, ki pa nam obrazložijo nastanek zamisli o globalnem zaščitnem zakonu. Ko so se vse prejšnje poti izjalovile, se je po vseh razočaranjih pokazala kot rešitev »globalna zaščita«, ki naj istočasno na vseh pomembnejših področjih zabriše posledice fašističnega uničevanja in postavi temelje za plodno in sodobno rast vse skupnosti. Zato pri njej ne gre le za jezikovne in šolske probleme, temveč tudi za gospodarska in prostorska vprašanja, za sodobna sredstva informiranja, podporo kulturi in prosveti itd.

To obdobje živimo že 15 let. Sprva — do Osimskih sporazumov — je kazalo, da uživamo Slovenci vse več simpatij, potem pa se je pokazalo, da je bilo veliko teh znakov le na površju.

Osimo sam je z dvoumnim manjšinskim članom po eni strani ponovil obveznosti italijanske države do nas, po drugi pa zaradi nacionalističnih reakcij (v novonastali Listi za Trst, a tudi znotraj »tradicionalnih strank«) spet potisnil naše vprašanje v »boljše čase«.

Dejansko pa čas dela proti nam. Pesimisti bi bili, če bi zanikali, da smo v povojnem času napredovali na mnogih področjih, da je naša skupnost v mnogočem kvalitetna, da so se odnosi med Slovenci in Italijani izboljšali. Vendar pomislimo, kaj bi bilo danes, če bi dobili zaščitna določila že pred nekaj desetletji!

Nekateri so se pred 15 leti vpraševali, ali ne bo bitka predolga, ali nas ne bosta družba in država medtem ošibili. To se je zgodilo, vendar

bi tudi pri drugačni manjšinski strategiji naleteli na isto ali podobno pomanjkanje politične volje, da se naši problemi rešujejo.

Mogoče je pri nas res neko pasivno čakanje na zaščito, ki naj vse reši. Naivno mišljenje, da bo tam rešitev tudi za najbolj podrobna in lokalna vprašanja. Vsekakor pa drži, da je sklicevanje na bodoči zaščitni zakon tudi orožje nasprotnikov, ki nam danes odrekajo to pa ono, češ da bo dovoljeno po zaščitnem zakonu. Čutimo tudi, kako skušajo na različnih področjih niti raven že doseženih zaščitnih ukrepov, da bi ob dejanskem pripravljanju ali uveljavljanju zaščitnih določil ne imeli kakih »precedensov«, na katere bi se mi sklicevali.

Vprašanje: V zvezi s tem, katere cilje misliš postaviti v svoj program, da bi stranka lahko čim bolj zastopala slovenske interese? Katere so pravzaprav osnovne točke tega programa?

Odgovor: Osnovne točke programa Slovenske skupnosti bo v podrobnostih oblikovalo sicer novo vodstvo v celoti.

Nekaj misli pa bi lahko takoj navrgel.

Najprej bi omenil delo za globalno zaščito. To bo še naprej naša skrb. Stališče Slovenske skupnosti je, da se moramo za zaščitni zakon boriti povezano v slovenski enotni delegaciji, istočasno pa tudi vsaka slovenska komponenta po svojih močeh in možnostih. Slovenska skupnost ima kot edina slovenska stranka v Italiji gotovo svoje odgovornosti in svoje poslanstvo. Kot članica šeststrankarske koalicije, ki vodi deželno upravo v Furlaniji - Julijski krajini in več krajevnih uprav na Tržaškem in Goriškem, ima pravico in dolžnost, da od svojih partnerjev, ki pač odločajo v Rimu, zahteva jasnih in pozitivnih stališč do naših pravic.

Zato se je SSK odločila za vrsto sestankov s strankami večine, na krajevni in vsedržavni ravni. Začeli smo kar pri ministru za deželna vprašanja Vizziniju, ki ima nalogo, da pripravi vladni zaščitni osnutek, o katerem pa že dolgo ni ne duha ne sluha.

To naše prizadevanje, ki je v smeri skupnega cilja, torej zaščitnega zakona, so nekateri slabo razumeli ali pa so ga hoteli slabo razumeti. Čudi nas, da je kdo po tolikih letih sodelovanja v enotni delegaciji »zaskrbljen« zaradi teh naših korakov; ker se pač zdi, da sumniči, da bi SSK rada »razprodajala« naše pravice! Odločno pa seveda zavračamo pristop, kakršen je na primer komentar v slovenskem glasilu Komunistične partije Italije Delu, ki podtika SSK, da je izbrala pot kompromisov, skrivnega pristajanja na protislovenska stališča, razbijanja enotnosti ipd.

Mi poudarjamo, da so vse komponente enotne slovenske delegacije avtonomne pri svojem delu. Vsaka bi morala pritiskati za dosego skup-

nega cilja. Primerne so premišljene in dobro pripravljene enotne akcije, nujne pa so še akcije vsake izmed komponent. Mi smo predlagali, da bi končno prišli do enotnega zakonskega predloga, saj smo Slovenci šibki, ko enotno nastopamo za globalno zaščito, o kateri pa govorijo ločeni zakonski predlogi SSK, KPI, PSI. Poleg tega bomo pač morali pokazati resnično enotnost, ko bo vlada res predložila svoj osnutek in ga bo morala narodna skupnost kot taka ocenjevati in obravnavati. Če smo bili Slovenci tega zmožni v času posebne vladne Cassandrove komisije, bi morali to doseči tudi v prihodnje.

A dovolj o globalni zaščiti!

Slovenska skupnost bo morala še bolj kot doslej poudarjati načelo, ki ga zadnja leta podpira tudi Ustavno sodišče, da manjšinska zaščita ni pristojnost, ki si jo priišača osrednja državna oblast, temveč obveza, ki jo morajo spoštovati vse oblasti in vsi organi v okviru svojih pristojnosti. Zato zahtevamo in od dežele in od občin in od ostalih stvarnejših, pogumnejših dejanj, brez čakanja za »globalno zaščito«. To velja za dvojezične napise, za poitalijančena imena naselij, pomoč kulturi, gospodarsko načrtovanje in druga področja.

Izkoristiti je treba torej vsako priložnost, da se tudi sproti krepki naša življenjska moč in da se zagotavljajo slovenske pravice.

Novo vodstvo ima seveda v načrtu posebej pomembno nalogo: organizacijsko okrepitev stranke, tudi v videmski pokrajini; pritegnitev mladih, ki kažejo vse več navdušenja za samostojno politiko; premostitev nesporazumov, ki so v zadnjem obdobju nastali v sami stranki.

Najti je treba še priložnost za celovito razmišljanje o perspektivah in položaju naše narodne skupnosti, s pomočjo mislecev in strokovnjakov spregovoriti o dejanskih zahtevah skupnega slovenskega prostora, sožitju z večino, posebnem položaju Slovencev v videmski pokrajini, mešanih družinah, gospodarskih smernicah.

Vprašanje: Slovenska skupnost je svoj čas bila za slovenskega matičnega politika »seizmograf slovenstva« na manjšinskem prostoru, a zdi se, da je takrat ostalo samo pri besedni ugotovitvi, drugače ni stranka v Ljubljani bila deležna nobene posebne pozornosti ali geste. Kaj ovira zbližanje?

Odgovor: Slovenska skupnost kot samostojen subjekt želi predvsem pravičen in korekten odnos z oblastmi v matični Sloveniji in sploh Jugoslaviji. Slovenija in Jugoslavija imata pravico, a tudi dolžnost, hudo odgovornost, da podpirata našo narodno skupnost in da si v mednarodnem okviru, predvsem pri dvostranskih odnosih med Italijo in Jugoslavijo, prizadevata za priznanje naših temeljnih pravic.

Med Slovenci v Italiji igra Slovenska skup-

nost kot narodnoobrambna stranka veliko vlogo, žal pa čutimo, da njeno delo ni dovolj upoštevano, pa čeprav so uradni stiki urejeni.

Če bi primerjali naš položaj s položajem Južne Tirolske, bi opazili, da Avstrija — vsaj z javnimi dejanji — krepkeje podpira svojo manjšino pri odnosih, ki jih ima z Italijo. Z večinsko nemško stranko, Južnotirolsko ljudsko stranko, pa ima avstrijska vlada staine posvete o uresničevanju »paketa« in o drugih vprašanih. Res je, da Slovenska skupnost med Slovenci v Italiji nima take vloge, kot jo ima Južnotirolska ljudska stranka med Južnimi Tiroinci, vendar ima pri tem svojo krivdo tudi dolgoletno prišepetavanje ali celo neposredno navajanje k vključevanju v vsedržavne italijanske stranke. O eni izmed dveh favoriziranih italijanskih strank — socialistični — lahko milo rečemo, da se ravno ne preteguje, da bi nam zagotovila manjšinsko zaščito. V njenih vrstah so na krajevni ravni celo nekateri dejanski nasprotniki zaščite.

Upoštevatı je treba potem, da na področju kulture, prosvete, gospodarstva, idejnosti še vedno nismo blizu zamisli o enakem spoštovanju in podpiranju vseh slovenskih sil v zamejstvu. Splošnejši pristop preferenčne pozornosti do enega dela manjšine vpliva pač na celotno skupnost, tako tudi na izrazite politično življenje.

Vprašanje: Niti dva dni po izvolitvi si bil že pognan med deželne tajnike, med katerimi izstopaš ne samo zato, ker si najmlajši, temveč tudi

zato, ker si edini Tržačan. Kako misliš, da Slovenska skupnost lahko nadaljuje svojo vlogo v krajevnih upravah? Že davno se je otresla želje, da bi se umaknila v svoj zaprti krog, se zanimala samo za slovenske stvari in škodoželjno gledala na težave drugih. Danes so termocentrala, izguba delovnih mest in drugo predmet skrbi in zanimanja tudi za slovenske predstavnike, sinhrotron v Bazovici pa je slovensko vprašanje. Bo mogoče dobiti solidarnost drugih strank?

Odgovor: V deželni koaliciji sem res edini deželni tajnik iz Trsta, kar pa je pomembnejše: edini Slovenec sploh v strankarskem razponu pri nas. To ni moja izkušnja, temveč izkušnja prijateljev pred menoj na deželni in pokrajinski ravni: na nobenem pogajanju, tudi pri širših delegacijah, ni v zastopstvu drugih strank prisoten kak slovenski politik. Slovensko problematiko le izjemoma omenja kaka druga stranka. Solidarnost se največkrat meri z volivno ali drugačno koristjo.

Zato se je Slovenska skupnost že pred leti odločila, da sodeluje v upravnih večinah, če so programi zanjo sprejemljivi. Idealnih programov pač ne more biti, s prisotnostjo tam, kjer se odloča, pa se lahko kaj koristnega doseže za naše ljudi, ali vsaj prepreči kaj škodljivega. Pri majhni stranki, kot je naša, je treba biti še večji realisti. Zapisati pa velja, da uživa SSK velik ugled, ki si ga je pridobila z dolgoletnim pristo-

KLOPOTEC

Rešili se bomo samo s kvaliteto

Problemi naše šole so včasih taki, da si moraš najprej orokavičiti roko, kot če bi segel po kostanj v še močno žarečo žerjavico. V prvem trenutku te opeče, nato ga spustiš; če si dovolj vztrajen, pa se ga lotiš, ko še ni povsem mrzel; da bi si ne zapravlil vsega žlahtnega okusa.

Teh problemov, ki jih ne morem vse zgaziti v naš skopo odmerjeni kotiček, se velikokrat bojiš lotiti zato, ker ima vsaka glava svoje mnenje in je učiteljskih glav kar veliko. Pa tudi zato, ker ti že tako nalepijo dimenzijo obiralca učiteljskih kosti, čeprav si težil k stvarni analizi problemov šole. Zdi se mi, da manjka učiteljem danes za realnejšo presojo in skupinsko akcijo za vsebino slovenske šole, tisti duh ogroženosti, kakršen je lahko budil učitelje

telje k raznovrstnemu delovanju v pojovnih letih — tudi zato, ker so ti delavci v vzgojno izobraževalnem procesu nazadnje stopili na stališče kompaktnosti le v zvezi s svojimi sindikalnimi pravicami.

Zahteve današnjega sveta in današnje šole v splošnem pa so vendarle dovolj velike, da bi mogle s svojo pritiskajočo nujnostjo služiti kot vodilo naši, slovenski šoli, ki nekaterih perečih problemov še ne občuti ali jih občuti premalo.

Ko se zavemo, da živimo v dobi računalnikov, ki jih imamo med knjigami, lonci in drugo šaro v našem vsakdanu, sredi informacijskega bombardiranja v lastnem naslonjaču, je tembolj nesmiselno, da otroci v osnovnih šolah še nimajo urejenega vprašanja telovad-

be. Ta naj bi služila danes bolj kot kdajkoli prej za skladno rast telesa, ki so zaradi različnih diktatov moderne sveta pretežni del dneva prilepljena na šolsko ali domačo stolico. Za to je kriv prostor, ki ga ni, odgovornost, ki si je ni mogoče prevzeti, strukture, ki nam niso dane, to in ono. Pa vendar je mogoče za to potreben včasih le šolski vrt in dobra volja... Veliko govorimo o vsebini šole, ki naj bi nudila otroku res tako paleto znanja in zanimanja, kakršna bi bila najbolj primerna v današnjem času. Potem pa v šolo ne vnesemo nič novega, češ, da nimamo struktur in da nimamo sposobnih ljudi, čeprav se je po tem pokazala potreba.

Sposobni ljudje vendar ne pridejo sami od sebe. V trudu se kalijo in

voljnim delom svojih izvoljenih in drugih predstavnikov. Z boljšo organizacijo in še večjo podporo v javnosti in pri volivcih bi lahko še napredovala in še krepkeje postavljala naše posebne zahteve in pa pri splošnih vprašanjih pazila na učinke, ki jih lahko imajo na nas kot posameznike in pa narodno skupnost.

Termocentralo bi lahko navedel kot primer strokovnega in političnega pristopa k vprašanju, ki zadeva kvaliteto življenja vsega tržaškega prebivalstva. Strokovna komisija SSk v Trstu je vprašanje preučila z znanstvenimi merili, politično vodstvo pa je s tehtnimi utemeljitvami na vseh ravneh poudarilo nasprotovanje napravi, ki bi prinesla veliko ekološko, zdravstveno in gospodarsko škodo.

Lahko bi našli še nekaj takih vidnih primerov, zaradi katerih odpade predsodek, češ da se slovenska stranka vede kot kak »etnični sindikat«. Jasno pa je, da je naša prva skrb obstoj in razvoj naše skupnosti, ki pač ob kulturi, cerkvenem življenju, športu, gospodarstvu potrebuje tudi politiko, vendar ob jasni zavesti, da je naša skupnost istočasno del širše narodne skupnosti, pa tudi italijanske državne skupnosti.

Glede krajevnih uprav so ravno zdaj v teku pogajanja: za obnovitev koalicije na Goriškem in za iskanje novih večin v Trstu, kjer se je začela kriza Liste za Trst, vendar se politična slika še zdaleč ni zjasnila, odnos do naših življenjskih vprašanj pa ostaja v glavnem negativen.

včasih morajo žrtvovati svoj čas, da se za nekaj usposobijo in te svoje sposobnosti podajajo drugim. Koliko pa nas je takih, ki bi bili pripravljeni za to nekaj žrtvovati? Ali ni bolj udobno po obvezni službi doma opravljati svoje zadeve, posvetiti še nekaj ur na teden nujnim opravilom v zvezi s službo, ker jih ni mogoče odložiti, vse ostalo pa odstraniti češ: »To ni moja kompetenca!«

Strokovnjaki s šolskega področja pravijo, da je bila včasih slovenska šola pojem kvalitete. Če se zamislim nazaj v svoja šolska leta, lahko potrdim, da je bilo res tako; razen če nisem imela posebne sreče pri dodelitvi učiteljev in profesorjev. Sedaj se govori, da ni več tako. Vse je preveč medlo začrtano, da bi lahko težilo k nekemu solidnejšemu nivoju. Verjetno ni res, da ni med našimi učitelji sposobnih ljudi, ki bi znali voditi svojo interpretacijo vzgojno izobraževalnega procesa, vendar se vsiljuje vtis, da je preokret razvoja naše šole v zadnjih

letih premalo navzoč v zavesti šolskih delavcev.

Še vedno se slovenska šola obnaša tako, kot da je izključno slovenska brez tujih vplivov, zato tudi ne potrebuje posodobitve. V resnici pa že nosi v sebi žarišče bodočih problemov, kakršne lahko pomenijo otroci iz mešanih zakonov. Te je morda privabil na slovensko šolo sloves (izgubljene) kvalitete naše šole, zelo na lahko pa jo bodo zapustili in jo zamenjali z italijansko, ko se bo to prepričanje potrdilo. Spontano se sliši vzklík: »Pa naj jo zapustijo, saj tako ne obvladajo dovolj slovenščine.« Postavita se mu porobu praktičnost in zdrava pamet: takih primerov bo vedno več in mogoče ni daleč čas, ko bo od njihovega števila odvisen obstoj slovenske šole, slovenskih delovnih mest in še dalje ... Zato si prepričanje, da se bo slovenska šola mogla rešiti le s kvaliteto, vedno bolj utira pot.

Če ... če je ne bodo prej obzrle ekspanzije in agresivnosti, kakšnim smo

VLADIMIR KOS

Pridi, Sveti Duh, v deževno dobo!

*Od češenj cvetočih
si bom izposodil navdih,
ker žarki na vodni gladini
mi nudijo harfo
za pesem o Tebi,
v nas vseh Tolažniku.*

*V pomladnih vetrovih je zvon,
Tvoja smer v gibanjih,
da red se poraja v mračini,
razlika za barvo,
opora v potrebi,
junaštvo v umiku.*

*V imenu iz Križevih Ran
Ti lahko rečemo Ti,
Tretji Skrivnostni Osebi božanstva,
ki Eno
v neskončnosti vekih si,
Vir naših slik.*

*Učlovéčena pesem Boga
nam je vpletla v slovo duet
z melodijo o Tebi,
Obljubi za dež,
ki oživlja srce,
izneverjeno Klicu.*

Prenekatero leto se Binkošti na Japonskem ujemajo z nastopom deževne dobe, ki nas vse utruji, kljub gotovosti, da že prihaja poletje.

marsikdaj priča v italijanskem tržaškem dnevniku. V imenu demokracije trejo demokracijo s težkimi škornji.

Predloženi predlog o prostorih, ki naj bi jih slovenska šola dala na posodo italijanski, je le za to, da ga odobriš; če pa ga kot Slovenec odkloniš, ti že prilepijo naziv umazanega stvora političnih sil, ki prilivajo olja na ogenj nacionalizma.

Kdor vsakokratno zadevo pozna, ve, da v teh člankih kar mrgoli laži; kdor se na take primere blatenja naše skupnosti spozna, je prepričan, da bi bilo vsakršno poseganje v debato le podžiganje sovražnega ognja. Pa vendar — sleherni izmed nas zadeve ne pozna, sleherni ne ve za trike, ki ti omogočajo, da si kljub lažem, ki si jih napisal, pridobiš svetniški sij.

Zato je lahko vsakršen molk ob podobnem psovanju čuden in nestvaren. Še posebej, če je razvidno, da je bil slovenski sklep sprejet popolnoma logično in iz praktičnih razlogov.

JELKA CVELBAR

LOJZE BREZNIK:

(4)

DNEVNIK (1941-1943)

30. januarja

Danes sem dobil v knjižnico dolgo iskano in srčno zaželjeno knjigo — Poppejev življenjepis. To bo sedaj moja hrana. Poppe je na sebi pokazal, kako moramo obleči Kristusa; zato mi je tako blizu. Blizu mi je tudi po značaju, saj pravi, da ima tak značaj, ki se ne more zadovoljiti z neko mero, ampak bo ali svetnik ali ničvrednež. In tak značaj je velika milost.

31. januarja 1941

Jutri bo sv. spoved. Ne vem, kako da se je vedno nekako bojim: bolj kakor prejšnje čase kdaj, ko sem bil zares bolj obtežen. Odkod ta odpor do spovedi? Ali nisem mogoče bolj obtežen kot kadarkoli? Če nimam dejanskih prestopkov zapovedi na vesti, kaj me teži? Praznina? Oh da, praznina, pa kako to teži — prazno srce, prazna duša, ko nimaš ničesar povedati. Praznina glasno vpije po polnosti, polnosti življenja. Ah, kaj sem delal ta teden! Bog ve, kakšne milosti sem zamudil. In potem se še čudim ob notranjem nemiru in strahu pred spovedjo. Prehajam v nov položaj, v nov red — ali kvišku ali navzdol. Na tej labilni površini — v tej plitkosti ne morem ostati.

Mesec dni po duhovnih vajah, pa že lezem v stari tir. Nervoznost, lovljenje časa, netemeljitost, vsevprek. V nedeljo bo rekolekcija; blagoslovljen dan, ko bom premeril daljo in nebeško stran.

1. februarja 1941

Prehajam v nov red, res, a to je red, ko svojega duhovnega življenja ne bom več opiral na čustvenost — kajti kaj bom naredil, ko me pa ves teden zapuste vsa čustva, vsak okus, vsaka poglobljenost in duhovni užitek —, ampak na vztrajno voljo. Ne bom iskal več sebe, ampak Kristusa, moja molitev prehaja v častilno. Jaz moram umreti, Kristus pa živeti, zato se ne bom zmenil za menjajoče se razpoloženje, ampak bom gledal, da bo vsa namera mojega duha obrnjena na Boga (kakor pravi Tomaž Kempčan).

N'est-ce pas dans la volonté que l'amour vrai plonge ses racines, et non dans le terrain mouvant de la sensibilité. Cet amour vrai, actif, inébranlable, fixé a demeure dans la volonté.

(Poppe str. 18) (1)

2. februarja 1941

Celodnevno češčenje — zares duhovni praznik. Samo da ne vem, kaj je pravzaprav dalo svoj pečat današnjemu dnevu, dnevu, ko sem se zopet naučil ljubezni do Jezusa in živeje začutil njegovo bližino, ko mi je srce utripalo v

močnejši veri, razum pa gledal bolj razločno. Kako sem slab in duhovni revež! Pred sv. Rešnjim telesom spravim iz sebe komaj nekaj stavkov, nato pa jih samo ponavljam v najrazličnejšem zaporedju.

Danes je bila tudi rekolekcija. Naložil sem si prav lahek *examen particulare* (2): ne bom se hvalil ne o sebi govoril, o drugih le dobro. Isto velja tudi za misli. Že danes sem skusil, da bo ta mesec v tem pogledu težak. Toda vztrajati hočem in se dvigniti iz te ničemurnosti in sebičnosti. Ta mesec se moram naučiti samopozabe — pa naj me velja, kar hoče. Priporočil se bom Poppeju. Ker je imel tudi on podobne borbe s samim seboj, mi bo še tem bolj pomagal.

5. februarja 1941

S tovariši se ne znam več pogovarjati, odkar sem začel sebe opuščati iz pogovorov. Sedaj šele vidim, kako sem zaverovan v svoj ubogi jaz. Saj mi je bil ta jaz edini predmet razgovorov, sicer bi mi sedaj ne manjkalo snovi za pogovor, ko skušam sebe izključiti. Kako je ta vaja — ne govoriti o sebi — prepotrebna zame! Sedaj tudi bolj samotarim: kaj je temu vzrok? Torej, če o sebi ne bom več govoril, ali naj potem sploh več ne hodim v družbo? Moja lokava narava me sedaj vabi, da bi se vsaj sam s seboj o sebi pogovarjal, ker sem že sklenil, da bom sebe izpuščal v pogovorih. Torej moram sebe izbiti tudi iz misli in to najprej, zakaj česar je srce polno, to rada usta govore. Izgnati moram iz svojega srca sebe, sebičnost, ničemurnost, da bo v njem dovolj prostora za božjo Besedo, večno Ljubezen, brez katere sem navaden nič. V mojem srcu morajo najti prostora vse duše, ki ječe v sužnosti satanovi — vsi, ki blodijo v temi, da jim bo Luč, ki je za vse ljudi, ki je Luč sveta, zasijala v polnem žaru, se naselila vanje in pregnala temo.

Oba dneva sem v vednem nihanju med nekim notranjim veseljem in malodušjem. Ne vem, odkod to prihaja — gotovo iz te borbe proti samoljubju. Kaj je drugega malodušje kakor neko skrito in prefinjeno samoljubje in ošabnost. Ljubezen je v nas dovršena s tem, da imamo zaupanje za dan sodbe. Strahu ni v ljubezni (1 Jan 4,17-18) (In razlaga pravi: Strah izhaja iz samoljubja).

1) Mar resnična ljubezen ne potaplja svojih korenin v voljo in ne v sipine občutljivosti? Namreč resnična, dejavna, neomajna ljubezen, trdno ukoreninjena v volji

2) Delno spraševanje vesti

PAVLE MERKŮ

Čukišče

Tako se to krajevno ime glasi danes: toda s **čukom**, ptičjim imenom, nima kaj opraviti; o tem se previdni imenoslovec takoj prepriča, če le malo brska po Bezlajevih temeljnih etimoloških in imenoslovnih delih, po katerih spozna, da ni v vesoljni Sloveniji nobenega krajevnega imena po čuku.

Čukišče je v goriškem Dolu (it. Vallone) in to dejstvo sili imenoslovca k veliki previdnosti: med starima krajevnima imenoma **Gabrje** in **Jamlje** (kraja sama zapirata Dol na severnem in južnem koncu) prevladujejo namreč novejša krajevna imena, ki se v večini primerov krijejo kar s priimki. Imenoslovci vemo, da so taka krajevna imena nastala v novem veku, potem ko so postali priimki utrjena resničnost v slovenskem prostoru. Med novodobna imena v Dolu spadajo **Devetáki** (množinska oblika priimka **Deveták** = deveti sin), **Vižintíni** (po priimku **Vižintín** = po poreklu iz Ville Vicentine v Furlaniji), **Mikoli** (po priimku **Mikol** furlanskega izvira iz svetniškega imena Michael), **Brni** (po imenu/priimku **Brnè** iz svetniškega imena Bernhart), **Frléti** in novejše **Ferlétiči** (po imenu/priimku **Frlè** iz svetniškega imena Florianus ali po novejši naslonitvi na patronimični priimek **F[e]rlétič** iz istega imena), **Bonéti** po imenu/priimku **Bonè** iz svetniškega imena Bonifatius ali, manj verjetno, iz kakega italijanskega srednjeveškega osebnega imena tipa Omobono). V isto vrsto krajevnih imen, ki sovpadajo z množinsko obliko osebnega imena, spada tudi ime **Híšerji/Híšarji**, pri katerem izhajamo iz občnega imena, ki označuje družbeni status, **híšar** = kdor ima hišo, drugega posestva pa ne (Pleteršnik), kmet dñnar, ki nima njiv, kvečjemu vrt pred hišo.

Med temi preprostimi krajevnimi imeni, ki so za razlago na dlani, izstopata **Čukišče** in **Pál[j]kišče** (danes slišimo že **Čukišče**, **Palkišče** z novim naglasom, ki je lahko nastal pod vplivom jezikovnega poplitvenja v našem stoletju, ampak tudi pod vplivom naglasa v italijanskih imenskih oblikah za ta dva kraja: vpliv italijanskih imenskih oblik na slovenske je vsekakor veliko večji in usodnejši, kakor bi mogli misliti!). Obe krajevni imeni sta sestavljeni s sumljivo pripono **-išče**: ta služi v pisane namene 1), ki jih ne kaže tu obnavljati, a nikoli pri tvorbi krajevnih imen; najdemo jo celo pri sestavi novoknjižnih besede tipa **pristanišče**, **stranišče**, **zemljišče** ipd. Krajevna imena tipa **Gradišče** iz apelativa **gradišče** ipd. so prej izjema kot zanesljivo oporišče za primerjavo.

Kaj torej? Težje **Pál[j]kišče** puščam ob strani za drugič in lažjega **Čukišča** se lahko lotim takoj, ko mi nova publikacija kar ponuja razlago 2). Na str. 67 dragocene Schmidove knjige je objavljena fotografija katastrske mape iz l. 1818 (s popravki iz l. 1832.) z zapisoma **Na čukuški** in **Na Gschuhiestiem**. Drugi zapis z nemško grafijo izdaja na prozoren način današnjo imensko obliko in ga beremo **na**

Čukišcem z napako v zvezi predlog + sklon, ki jo nemškemu zapisovalcu lahko mirno prezremo. Zanimivejši je prvi zapis. Najprej moramo seveda podvomiti, da je nastal med letoma 1818 in 1832, zakaj gajico smo Slovenci začeli (v Ljubljani in sicer v Kmetijskih in rokodelskih novicah) uporabljati l. 1843, pred tem letom bi srečali zapis ***Na zhukushki**. Tak zapis pri izobraženem Slovincu na Goriškem lahko pričakujemo od l. 1843, gotovo ne prej. Vendar je zapis prozoren in nam omogoča glasovno rekonstrukcijo ***na čukovski** in skozi njo se lahko navežemo na apelativ **čuklja**, »strmina v hribih« (Posočje), »skala, rob« (Ljubušnje), »grapa, jama« (Livek) oz. na še verjetnejšo obliko **čukelj**, ki jo zanesljivo izpričujejo krajevno ime **Čukilj** in gorska imena **Čuklja**, **Monte Zuccolo**, **Ciuc del Corvat**, **Čukla**, **Čukle**, **Požgana Čuklja** 3). Spričo razširjenosti tega apelativa na Goriškem in v furlanskem imenoslovju, ne bo nihče, ki pozna oblikovitost tal v Dolu, mogel več podvomiti o izviru tega krajevnega imena.

Nadaljevanje zgodbe je vzorno: krajevno ime so dobili v roke »učeni« ljudje, ki mu niso razbrali smisla in so hoteli sebe in druge prepričati o njegovi slovenski čistosti, zato so ga obesili na prvega čuka, ki jim je skoviknil v spominu. Z nadaljnjim poplitvenjem naglasa (v našem stoletju, saj smo tudi mi zelo »učeni«), je nastal spaček **Čukišče**. Morda Slovenci res zaslužimo toliko popačenih krajevnih imen. Škoda je le imenskega bogastva, ki ga je naša »učenost« prekrila. Bodimo torej zadovoljni s tem čukovim uboštvom!

- 1) prim. A. Bajec, Besedotvorje slovenskega jezika I, Ljubljana 1950, str. 113-117.
- 2) A. Schmid, Il Vallone del Carso, notizie - documenti - memorie, Trieste 1985.
- 3) A. Bezljaj, Etimološki slovar slovenskega jezika I, Ljubljana 1976, str. 91 p.g. **čuklja**.

PAVLE ZIDAR

Odločitev

*Ni več časa, da premislim svoje misli
— misli, to tako ni nič,
čutiti je treba, vsaj kakor mačka,
ki ti nese nasproti
svoj trebuž,
težak kakor kamen.*

*Preiskati stvari, ki sem jih storil,
za to tudi ni časa več,
in bila bi neumnost,
kakor da bi lovil peresca,
raztrgane in v veter
vržene pernice,
vse, kar je treba ta hip storiti,
je,
naglo poklekniti in reči: Amen.*

Anketa o Tomizzovi knjigi »Poročenca iz ulice Rossetti«

MLADIKA je že ob izidu zabeležila novo Tomizzovo knjigo Novoropočenca iz ulice Rossetti, ki je doživela zelo ugoden sprejem med italijanskimi bralci in kritiki povsod po državi in ne samo na našem prostoru, kot so nekateri napovedovali. Tega dela se moramo Slovenci veseliti ne samo zaradi širokega odmeva v javnosti, ki je po umetniškem pristopu bila lepo seznanjena z našo stvarnostjo pa tudi s posebno bolečim delom naše zgodovine, temveč tudi zato, ker si je avtor upal načeti obdobje in temo, ki je za slovenskega ustvarjalca bila nekako »prepovedana«. O knjigi, ki je potrdila svoj začetni uspeh, ko si je pred kratkim pridobila mesto v ožjem izboru literarne nagrade CAMPIELLO (njen dokončni izid bo znan septembra), je MLADIKA zaprosila, da bi napisali svoje misli nekateri vidnejši opazovalci našega zamejskega življenja.

»TOMIZZO BI ZAPROSIL, NAJ SE LOTI KOLEKTIVNE TRAGEDIJE«

Prosili so me, da povem, kako Italijan bere zgodbo o tragediji pri manjšini, da napišem razmišljanje o zadnji Tomizzovi knjigi »Poročenca iz ulice Rossetti«. Zame je to, naj se tako izrazim, »normalna« knjiga, lepa, kot se spodobi Tomizzu, z nekaterimi zelo zadetimi in umetniško zrisanimi liki, tudi z nekaj nasilnimi mesti, ki pa ne kvarijo celotnega vtisa; mislim torej, da gre za roman izkušenega in zanesljivega pisatelja, kakršen je F. T. že dolgo. To je nova stran dolgotrajnega dela, s katerim si Tomizza že leta prizadeva odkrivati like iz te naše družbe in neko vezno tkivo te družbe in teh naših usod. Knjigo sem bral torej kot nov korak na poti Tomizzovega obnavljanja preteklosti in vračanja spominov.

Ne verjamem, da je treba roman brati kot »politično« knjigo ali kot dokumentarno delo o Slovencih v Italiji: to bi bilo nepotrebno reduktivno dejanje do knjige, ki je zares opis realnih osebnih tragedij.

Tomizzovo delo je treba vzeti v celoti: pou-darek velja tisti njegovi sposobnosti, da danes ponovno začrta izvirne značilnosti teh mejnih dežel in s tem omogoča vključevanje tistega dela družbe, ki je slovenskega jezika in krvi, v svet italijanske kulture, kjer najde prostor kot »normalni« del družbenega in civilnega življenja Julijske krajine in Furlanije. Italijanska in

krajevna kultura tega nista nikoli storili in niti nista hoteli storiti. Ta stran prihaja torej od daleč, od samih začetkov Tomizzovega navdiha. Ob kozmopolitizmu, ki kar mimogrede preskoči domače in mejne sosede ter jih obenem razvodenj, razpršujoč jih v preveč ohlapne odnose, ob učeni in dekadentni Mittele Evropi, ki se z višine svoje poglobljenosti ne menja za zgodovino »bližnje meje« in tolikih »mož brez posebnosti«, ob vsem tem nas je Tomizza naučil, da se znamo ozreti okoli nas samih in nam je pokazal realne subjekte našega okolja, tega mejnega prostora, tega »odvečnega« repka geografske, a ne samo geografske Evrope, ki mu pravimo Istra, zgodovine naših krajev, Italijanov, Slovencev in Hrvatov severnega Jadrana. To je Tomizzova zasluga.

Če si v navnosti bralca, ki se ponavadi ukvarja z drugimi stvarmi in ne z literaturo, lahko dovolim nasvet, bi Tomizzo zaprosil, naj se loti — morda pa to že dela in se tega še nisem zavel — orisa kolektivne tragedije, da bi prikazal dogodke tega dela Evrope v 20. stoletju — in na to mislimo vsi, menim — ker sem prepričan, da je to prava razsežnost in pravi prijem, da »razumemo«, kaj se je tu zgodilo in da spoznamo kolektivni trud naših ljudi. To ni bila tragedija usode, temveč tragedija vojn in meja, idej in stvari, za katere je bilo prav bojevati se, se zanje zavzemati, se izpostavljati. Tega ljudstva sem potreben, spoznati moram njegovo kolektivno tragedijo, da razumem, kaj je in kaj smo mi vsi. Tomizza to lahko naredi.

STELIO SPADARO
(prevedel s. p.)

»NEKAJ V NJEJ ME PA LE MOTI«

Knjiga o mladih zakoncih iz ul. Rossetti, ki jo je napisal Fulvio Tomizza, je brez dvoma razgibala primorske vode. Ljudje starejše generacije, ki so tisti čas doživljali (med nje spadam tudi jaz), so skoraj hlastno segli po njej. Vedeli so, da jim bo knjiga priključila v spomin njih davno in težko mladost, ki pa je kljub vsemu trpljenju in strahu le bila mladost. Od Bazovice dalje, in tudi še prej, nam je bilo življenje ena sama dolga veriga grozot: ni se še zacelila ena rana, že so nam zadali drugo, še hujšo. Zaradi

naše zvestobe materinemu jeziku in narodu smo želi sovražstvo, prezir, nasilje. Zato smo pisatelju Tomizzi hvaležni, da se nam je približal kot prijatelj in da se ni bal stopiti na stran ponižanih. Obdobje svojih junakov nam je prikazal pogumno in nepristransko. Iz knjige je čutiti pisateljevo prizadevanje, da bi stvari, tudi kočljive in zagonetne, vestno raziskal in jim prišel do dna. Kaka netočnost je ob tako različnih informacijah, kot jih je dobival, razumljiva. Sicer pa je Tomizzova knjiga roman, torej literarno delo. In pri literarnem ustvarjanju je pisatelj bolj prost kot npr. zgodovinar ob podajanju zgodovinske snovi.

Stanka Vuka osebno nisem poznala. Prav tako nisem poznala okoliščin, v katerih je živel, in nekaterih oseb, ki so v knjigi omenjene. S tistim časom namreč soupada tudi moja družinska tragedija. Pozneje aretacija, zapori, mučenja. Nekaj mesecev pred zločinom v ul. Rossetti sem se vrnila domov, v Tolmin. Tu sem živela nekoliko odmaknjena od dogajanj v Gorici in Trstu. Bil je pač vojni čas. Zato mi tudi tedanje razmere niso bile dovolj znane, da bi mogla o njih soditi. Spominjam se le, da me je vest o omenjenem zločinu globoko pretresla. Spet nov člen v krvavi verigi primorskih Slovencev!

Tomizzovo knjigo sem brala z velikim zanimanjem. Nekaj v njej me pa le moti. Kakor vemo, je Stanko Vuk svoji mladi ženi pisal iz zapora veliko število pisem. Del teh pisem je pred kratkim izšel v samostojni knjigi, ki je pa še nisem utegnila prebrati. Vsekakor odkrivajo pisma Stankovo intimno življenje, njegovo prekipelavočarstvo naravo, hrepenenje in čutenje. Vse to je pisatelja Tomizza silno prevzelo, tako da tudi v svojem romanu ni mogel mimo pisem. Odlomkov iz njih pa ne citira dobesedno. Prav zaradi tega bi bil Tomizza, po mojem mnenju, lahko izpustil to ali ono, kar zadeva Stankovo intimnost. Pisma niso bila pisana za javnost, marveč za ženo, in so bila med mladima zakoncema edina vez. Avtor knjige je pač gledal na to iz zornega kota.

LJUBKA ŠORLI-BRATUŽ

»TOMIZZA SEZNANJA ITALIJANSKI NAROD Z NAŠO USODO«

Reakcije slovenskih bralcev na vsebino najnovejše Tomizzove knjige so bile prav take, kakršne je bilo pričakovati. Čustvena komponenta je v njih, kot je bilo logično, odigrala glavno vlogo in zameglila pogled na poetično strukturo besedila. Na ta način so nekatere v pripovednem pogledu skoraj docela obrobne podrobnosti iz življenja Stanka in Dani postale merilo ne samo zgodovinskih, marveč tudi estetskih sodb in obsodb. Zamešali so se torej umetniški

in neposredno osebni občutki o knjigi, kar je bilo neizbežno. Ne moremo pa trditi, da med slovenskimi bralci ni bilo zanimanja za Tomizzovo delo. Morda ga je bilo celo preveč, ker se je v naš odnos do knjige podzavestno vrinilo tudi nekaj boleznega. Nekaj, kar nam je najbrž v sramoto, ker smo morali čakati na tujca, da spregovori o naših intimnih zadevah, o katerih bi bili morali razpravljati med nami in katere bi bili morali razčistiti prej, ko so postale plenuje radovednosti. Menim pa, da ne smemo smatrati Tomizze za tujca. Njegovo življenje je tudi v umetniškem pogledu tako tesno povezano z našim, da ga lahko imamo za prvega tržaškega pisatelja, ki črpa svojo snov iz obeh tržaških kulturnih svetov in je zaradi tega sposoben spregovoriti o naših zadevah, kot da bi bile njegove. Če ga utegnemo gledati v tej luči, utegnemo tudi uživati ob poetični učinkovitosti njegovega najnovejšega dela, kot uživajo, recimo na Siciliji, italijanski bralci, ki nič ne vedo o nas, a mnogo vedo o čustveni osnovi prave poezije.

Za zaključek bi še dodal, da moramo biti hvaležni Tomizzi, ki preko svoje kakovostne pripovedne umetnosti seznanja italijanski narod z našo usodo, ki ni samo usoda vedno tarnajočih manjšincev, ampak tudi usoda, kot priča prav zgodba o Stanku Vuku, majhnega, a ponosnega naroda z bogato kulturno tradicijo in z visokim kulturnim potencialom.

JOSIP TAVČAR

»ZAMISLITI SE VELJA, DA PO TAKO EMINENTNO DRAMATIČNI SNOVI NI SEGEL SLOVENSKI PRIPOVEDNIK«

Ko sem jemal v roke svež tisk Mladoporočencev iz Rossettijeve ulice, mi je občutek zadovoljstva grenil kanec nelagodnosti, da delo ni prišlo spod peresa slovenskega avtorja, a prevzela me je tudi zavest, da bo prav zavoljo tega našlo pot do mnogih bralcev, ki bojo prvič slišali za našo narodnostno skupnost in tragično zgodovinsko usodo. Dejanski odmev Tomizzovega romana je še presegel pričakovanja.

Romana? Pripoved, ki je pred nami, bi kot literarno vrst težko opredelili s to oznako. Karže jo razumeti s potrebami tržišča, vendar ne smemo spregledati, da je avtor isti oblikovalni pristop izbral za Zlo prihaja s severa in še pred tem.

Bodi kakorkoli že, pomembna je zgodba, polna življenjskega kipenja, pomemben je svet, zbit od mračne usodnosti, ki ju je Tomizza zgnel ob pismih, dokumentih ter pričevanjih in ki je prizadet opis enega izmed pomembnejših po-

dalje na naslednji strani ■

Umrl je Mirko Javornik

Mirka Javornika, ki je umrl 1. maja letos v Washingtonu, sem spoznal pred več kot tridesetimi leti, preko skupnih prijateljev in znancev v okviru pevskega zbora »Škrjanček«, katerega član je bil. Takoj me je pritegnil slog njegovega pripovedovanja: zanimiv, poln presenetljivih podatkov o dogodkih in ljudeh, blesteče duhovit in včasih jekdek. Govoril je, kot bi sproti pisal. Imponirala mi je njegova slovenščina, ki mu je pela, da si ga z užitkom poslušal. Poleg tega je znal biti družaben in prav nič vzvišen nad precej let mlajšimi. Začelo je nastajati poznanstvo, ki je bilo obema prijetno. Vrata prijateljstva pa mi je odprl, ko sem začel ubirati prve korake radijskega pisanja.

To je bilo v drugi polovici petdesetih let, ko je bil Mirko Javornik začasni urednik dramskega odseka na Radiu Trst A. Pogosto me je spodbujal, naj kaj napišem, in tako sem se mu nekoč javil s prvo radijsko enodejanko. Vzel jo je v roke z zanimanjem in z veseljem — kaj lahko lepšega doleti avtorja začetnika? Skrbno je popravil vse napake, opozoril me je na nove možnosti in prijeme, predvsem pa na pravila in skrivnosti radijske tehnike. To se je potem ponavljalo še velikokrat; spodbudam je dodajal tudi pohvale, pogovori so se podaljševali v spomine in izpovedi, večkrat so se nadaljevali v krogu njegove družine, neredko na izletih, prireditvah, srečanjih.

Nikoli mi ni skušal vsiljevati svojih idej. Kadar je bil kak moj pogled drugačen od njegovega, je to spoštoval

brez pripombe. In kadar sem se znašel v položaju, da sem bil istočasno prijatelj koga, ki mu on to ni bil, me ni niti enkrat samkrat poskušal pritegniti na svojo stran proti drugi osebi ali proti drugemu stališču. To želim poudariti ne le iz prijateljstva, ki ga je zdaj že razmejila črta večnosti, ampak tudi zaradi pravičnosti in želje po prevladovanju strpnosti v človeških in še posebej slovenskih odnosih.

Ko bom kdaj spet prebiral njegova številna, zanimiva in lepa pisma, že slutim, kateri stavek mi bo potrjen kot njegova najbolj resnična, čeprav tako malokrat izpovedana misel. To je stavek, zapisan na ladjki, ki ga je peljala daleč od domovine in Evrope tja, kjer ima zdaj svoj poslednji dom: »Rad imam ljudi, ki zares v kaj verujejo in ki to tudi ljubijo«.

Mirko Javornik (Cerknica 28.9.1909 - Washington 1.5.1986) odhaja v naše znanale predvsem kot slovenski pisatelj in kot časnikar z vzporedno politično angažiranostjo.

Kot pisatelj je že pred vojno vzbudil pozornost zlasti s knjigami ČRNI BREG, SREČANJA Z NEPOZNANIMI, POMLAD V PALESTINI in PERO IN ČAS. Kritike in kasneje literarne zgodovine so mu priznale lep slog, zanimivo tematiko, razgledanost po svetu, kultiviranost in še zlasti blestečo slovenščino, kateri je kakih deset let pred smrtjo posvetil izredno zanimiv esej, na katerega je bil zelo ponosen. Poleg izvirnega besedila je izpod njegovega peresa izšlo veliko prevodov bodisi v knjižnih izdajah bodisi za potrebe radijske drama-

tike, zlasti v Trstu. Zelo dolg je tudi seznam njegovih esejev o kulturnih in aktualnih problemih časa, skozi katerega je šla njegova življenjska pot. Izbor njegovega najboljšega in najznačilnejšega pisanja je knjiga PERO IN ČAS II.

Kot časnikar je Mirko Javornik najizraziteje izstopil z urejanjem lista SLOVENSKI DOM, ki je v dramatičnih medvojni letih veljal za idejno konicu protikomunističnega tabora na Slovenskem. Po vojni je v begunstvu sodeloval pri številnih zamejskih in zdomskih publikacijah in pri nekaterih pobudah politične emigracije. Poznan je bil tudi kot načeln pristajaš slovenske državne misli. Po izselitvi v Združene države je sodeloval pri Glasu Amerike in je bil vrsto let spremljevalec Zunanega ministrstva za tuje uradne goste.

Njegova politična publicistika mu je prinesla veliko zadoščenj, nakopala pa mu je tudi veliko nasprotstev in napadov. Zaradi kake ostrine v njegovih presojah je prišlo tudi do prekinitev zvali med nekaj sorodno mislečimi. Vni pa je tudi presenetiti s spravlju gest do nekdanjega nasprotnika. Tako je na primer med zadnjim tržaškim obiskom Edvarda Kocbeka stopil do njega in mu prijateljsko stisnil roko.

Težko je reči, katera od obeh njegovih dejavnosti — umetniška ali idejno-politična — se je njemu samemu zdelala pomembnejša. Gotovo so bila obdobja, ko je eno prevladovalo nad drugim. Za končni, globalni odgovor na to pa mislim, da je zgovoren stavek, s katerim se je med zadnjimi obiski v naših krajih dosledno in ponosno predstavljaval novim znancem: »Jaz sem Mirko Javornik, slovenski pisatelj iz Washingtona«.

Saša Martelanc

glavij naše novejšje zgodovine. Vrzeli je spopolnil z mojstrstvom uglajenega pripovednika in občutljivega poznavalca človeške duše, uganko tragičnega konca pa poskusil razvozlati tudi na temelju svojih odkritij. In človek se ne more načuditi dejstvu, da pred njim do žene tretje žrtve umora v Rossettijevi ulici v več kot štirih desetletjih ni nikoli pristopil nihče, ne zgodovinar ne novinar, ne politikant ne pisatelj.

Tomizzova knjiga je v mrakobnosti sedanjih tržaških dni pogumno dejanje, je pretresljivo pričevanje umetnika in glasnika stiske človeka v prelomnem času, ki mu pri nas ni konca. Vznemirljivo je že golo dejstvo, da je posegel v naš mit. Spoprijel se je z njim neobremenjeno, suvereno, čeprav obzirno in celo z ljubeznijo. V njegovi osvetlitvi zaživita tako Vuk kot Tomažič resnično, prepričljivo, ne kot doprsna kipa, kakršnima je običajno odmerjen prostor v našem čutenju, temveč fanta s svojimi ideali

in vrlinami, a obremenjena s človeškim. Med zgodovini usojenima voditeljema pa se znajde Dani, mlada in razklana žena-sestra, v razsipnosti in spogledljivosti svojih dvajsetih let, neizljubljena soproga, muza in zrcalo nekomu in nečemu daleč od njenega bistva. Brat in mož sta se hotela zapisati v zgodovino, za kakršnokoli ceno, ona pa bi rada živela, živela. Za nas vse in v sebi je bila samo privesek, Vukova žena ali sestra Pinka Tomažiča, po Tomizzovi zaslugi pa zazveni s svojo usodo, zažari v svoji luči, enakovredna v žrtvi in milejša, ker je bila bolj od tega sveta in sojena po krivem.

Fulviu Tomizzi moramo biti za to knjigo neizmerno hvaležni, zamisliti pa se velja nad dejstvom, da po tako eminentno dramatični snovi ni segel slovenski pripovednik. Slovenci smo zmogli komaj nekakšno samoljubno ljubezensko namigavanje.

MIROSLAV KOŠUTA

DSI je sklenilo letošnjo sezono

Tudi zadnja dva meseca pred poletnimi počitnicami je Društvo slovenskih izobražencev nadaljevalo s svojimi pestrimi in bogatimi kulturnimi večeri v Peterlinovi dvorani. Tako so prvi ponedeljek po Veliki noči, torej 7. aprila

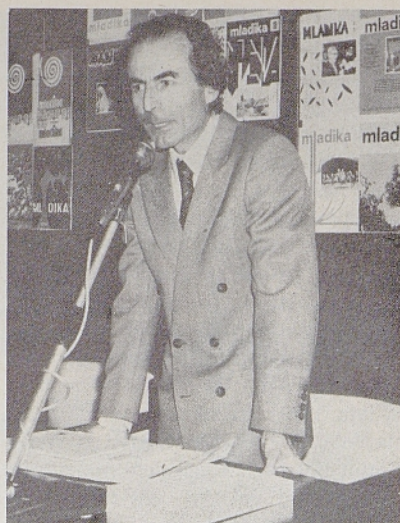
Spomenka Hribar gost DSI

letos, pripravili zares izreden večer poezije ob podelitvi letošnje nagrade Vstajenje slovenskemu pesniku v zdomstvu Francetu Papežu. Pesnika in njegovo delo je predstavila prof. Zora Tavčar, iz njegovih del pa sta brala Matjeka Maver in Marjan Kravos. Naslednji ponedeljek, 14. aprila, je bil gost društva veliki prijatelj Slovencev prof. Daniele Bonamore, avtor obširne študije o slovenskem šolstvu v Italiji. 21. aprila je Taras Kermauner predaval o romanu Franka Bükviča »Vojna« in re-

voicija«. Zadnji ponedeljek v aprilu pa je na izredno lepo obiskanem večeru predavala prof. Spomenka Hribar iz Ljubljane na temo »Vrednote mladih«. 5. maja so večer posvetili 40-letnici mladinskega glasila »Pastirček«. Pri večeru so sodelovali uredniki Marjan Markežič, Ljuba Smotlak, Ljubka Šorli in Kazimir Humar. 12. maja sta Benečana Ferruccio Clavora in Riccardo Ruttar spregovorila o javnem in kulturnem delovanju v Benečiji. 19. maja je prof. Giuliano Prandini predstavil mednarodno organizacijo Amnesty International. Zadnji ponedeljek v maju je prof. Matjaž Puc iz Ljubljane predaval na temo »Vpliv človeka na podobo okolja — problemi prostorskega planiranja«. Zadnji večer v sezoni, to je 9. junija, pa je DSI povabilo v goste Skupino 85 iz Trsta, v imenu katere so spregovorili Pavle Merkù, Alfredo Vernier, Stelio Spadaro in Ivan Verč. Gostje so predstavili svoje društvo in delovanje ter obrazložili cilje, ki si jih je organizacija zastavila ob svojem nastanku. Po poletnem premoru bo DSI začelo svojo novo sezono v oktobru. Še prej pa se bodo njegovi člani in prijatelji srečali na študijskih dneh Draga 86 na Opčinah.

25 LET ZVEZE SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici je imela 7. aprila 25. redni občni zbor. Po obširnih poročilih o opravljenem delu in o delu včlanjenih društev in skupin so za predsednika potrdili dr. Damjana Paulina.

Predavatelj prof. Daniele Bonamore

ANTOLOGIJA V ŠPANŠČINI

Predavatelj španske književnosti na tržaški in ljubljanski univerzi Juan Octavio Prenz, ki je Argentinec hrvaško-istrskega rodu, je prevedel v španščino antologijo 120 sodobnih slovenskih pesmi od Kocbeka do Marka Pavčka. Izbor je delo pesnika Cirila Zlobca. Skupno sta knjigo predstavila na mednarodnem knjižnem sejmu v Buenos Airesu.

† PETER KOCJANČIČ

V Sloveniji je umrl 90-letni umetniški fotograf in ustanovni član Društva oblikovalcev Slovenije Peter Kocjančič. Starosta slovenskih fotografov se je rodil 27. nov. 1895 v Podgori pri Gorici, od leta 1921 pa je živel v Ljubljani. Za svoje posnetke je prejel nad 80 kolajn in 40 diplom. Samostojne razstave je imel doma in v tujini.

Ob 40-letnici Pastirčka so o njem spregovorili K. Humar, L. Šorli, L. Smotlak in M. Markežič

Ferruccio Clavora in Riccardo Ruttar govorita o delu katoličanov v Benečiji

† FRANC ŠTUHEC, SDB

Po kratki bolezni je v Trstu umrl 22. maja salezijanski duhovnik Franc Štuhlec. Rodil se je leta 1913 v Križevcih v Prekmurju. V Trst je došel leta 1945. Najprej je bil kaplan v Sežani, nato na Katinari, v letih 1949-59 je bil župnik v Dolini, nato od 1966 vodja Marijanišča na Opčinah. Vrnil se je v Slovenijo in postal župnik na Rudniku pri Ljubljani. Tja je presadil salezijanske Knjižice, ki jih je v Trstu uspešno obudil, zdaj pa uspevajo v osrednji Sloveniji. Zaradi nevšečnosti se je leta 1973 zatekel spet v Trst. Zadnja leta je bil dušni pastir v Podlunjerju, v Zgoniku, nazadnje pa v Trebčah. Vse to so bile postaje njegove poti, na kateri ga je kot markantnega duhovnika srečalo zelo veliko naših ljudi. V spominu jim bo ostal tudi kot odličen organizator, predvsem velikih romanj, in pa kot zvest spremljevalec tudi prosvetnih in kulturnih dejavnosti.

DVE MLADINSKI GOSTOVANJI

Na zadnji aprilski konec tedna sta bili dve tržaški glasbeni gostovanji med izseljenci po Evropi. Mladinski pevski zbor Vesela pomlad in ansambel Zvezde z Opčin sta pod vodstvom dirigenta Franca Pohajača obiskala Liechtenstein, Solothurn in Zürich.

Tržaški mešani zbor, ki ga vodi Tomaž Simčič, pa je nastopil pri maši in na koncertu v Sloveniku v Rimu. Med drugim je izvedel še nepoznano Himno svetemu Justu iz zapuščine Vinca Vodopivca.

JUSTIFIKACIJA

Vprašanje revolucije, sprave, bratormornega boja še vedno močno odmeva v slovenski javnosti. Podlistek v Delu o škofu Rožmanu je vzbudil odmeve, ravno tako se niso pogleli napadi na Celovški Zvon zaradi zadnje lanske številke. V leposlovju, točneje v dramatikii pa je prišlo do novega dela, ki sega na to področje. 24. aprila je bila v Mestnem gledališču ljubljanskem premiera drame Justifikacija, ki jo je napisal predsednik Društva slovenskih pisateljev Tone Partljič, režiral pa France Jamnik. V njej nastopajo ban Natlaččen, škof Rožman in drugi. Naslov meri na umor bana Natlaččena 13. oktobra 1942.

† FRANCE KLOPČIČ

Stari revolucionar France Klopčič je umrl 28. aprila v starosti 83 let. Še v dneh pred smrtjo so izšli nekateri njegovi zgodovinski in polemični zapisi. Že v letih pred izselitvijo v Sovjetsko zvezo (1930) je bil med vodilnimi komunisti v Jugoslaviji. V Sovjetski zvezi je ostal do leta 1956, vmes 8 let v gulagu. Po povratku se je posvetil predvsem pisanju o levičarskih gibanjih na Slovenskem.

ČAS PRAZNIKOV

Ob koncih tedna se po naših krajih vrstijo že tradicionalni prazniki: Praznik frtalje v Rupii, Praznik špargljev v Štandrežu, Praznik češenj v Mačkoljah, Praznik Vesele pomladi na Opčinah in vrsta drugih.

PLOŠČA ZA prof. KOŠARJA

V Stročji vasi pri Ljutomeru so 31. maja odkrili spominsko ploščo dolgoletnemu ravnatelju založbe Obzorja v Mariboru, šolniku in klasičnemu filologu, prevajalcu Jožetu Košarju. Ob 4. obletnici njegove smrti so poudarili njegove zasluge predvsem na področju založništva in omogočanja izdajivirnega slovenskega leposlovja.

40 LET PASTIRČKA

Otroška in mladinska mesečna revija Pastirček je na svojem 7. Pastirčkovem dnevu, ki je bil 11. maja v Gorici, praznovala 40-letnico ustanovitve. Na prireditvi je nastopilo 170 otrok. Govorila je sedanja urednica pesnica Ljubka Šorli. Na ogled je bila razstava. Priznanja so prejeli nekdanji uredniki prvega goriškega obdobja, tržaških let in ponovnega goriškega obdobja. Ob tej priložnosti sta izšli dve knjigi: Pastirčkov oder in III. Pastirčkova pesmarica.

ZBOR T. TOMŠIČ

Akademski zbor Tone Tomšič je imel jubilejni koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani. Proslavljal je svojo 40-letnico, obenem pa 60-letnico ustanovitve predhodnika — Akademskega pevskega zbora, ki ga je vodil France Marolt. Vsi stari in novi pevci so zapeli »himno« — Lipa zelenela je ...

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

Z zaprtjem šolskih vrat so se zaprla tudi vrata Slovenskega kulturnega kluba — vsaj za nekaj časa. Tudi krožki — likovni, gledališki, literarni in drugi — bodo čez poletje utišali svojo dejavnost. Vrata SKK so sicer ob sobotah odprta za posamezne izgubljene ovčice, v glavnem pa se zdaj začinja poletna sezona skavtskih taborov, pevskih seminarjev, kolonij in potovanj. Klub bo zato spet popolnoma zaživel šele septembra, ko se bodo njegovi člani zagoreli in polni novih zdravih moči vrnili s počitnic. Vsem želimo zdrave in pametne poletne počitniške dni!

VLADA-MANJŠINA V AVSTRIJI

Na Dunaju je bila zadnjega aprila prva seja delovne skupine, v kateri so zastopniki vlade in slovenske manjšine na Koroškem. Minister Löschnak in zastopniki Narodnega sveta koroških Slovencev ter Zveze slovenskih organizacij so razpravljali o dvojezičnem šolstvu.

Praznik harmonik pri Domju 1. maja letos

SLOVENSKI KARDINAL?

Veliko veselje med slovenskimi zdomci v Kanadi. Dosedanji pomožni škof v Torontu dr. Alojzij Ambrožič je bil imenovan za nadškofa-pomočnika. Pravico ima torej, da nasledi sedanjega nadškofa, kardinala Carterja, ki bo imel marca 75 let. Nadškofija Toronto šteje 1.100.000 katoličanov. Doslej so jo upravljali nadškof in štirje pomožni škofje. Za dr. Ambrožiča, ki se je rodil leta 1930 na Dobrovi pri Ljubljani in je prišel v Kanado po vojni kot član družine političnih beguncev, je imenovanje izredno priznanje. V duhovnika je bil posvečen leta 1955, 21 let kasneje ga je papež imenoval za škofa. Več let je predaval na teološki fakulteti. Kot pomožni škof je skrbel za etnične skupine in osrednji del nadškofije. Kot slovenski publicist in predavatelj je znan ne le med rojaki v Severni Ameriki, temveč tudi na Koroškem, v osrednji Sloveniji in pri nas. Večkrat je predaval v Trstu in Gorici, na študijskih dnevih v Dragi leta 1977, poleg tega je od začetka sourednik Celovškega Zvona.

ZBRANA DELA

Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev, ki jih izdaja Državna založba Slovenije, so doživela 40-letnico. Jeseni izide 150. knjiga. Mnoge so medtem že ponatisnili. Dne 14. maja so v Ljubljani predstavili nekaj novosti: Aškerc III, Kraigher VI, Finžgar VII in Prijatelj VI (gre za njegovo kulturno-politično in slovstveno zgodovino).

ŠVICARJI O NAS

Dnevnik z največjo naklado v Švici, Tages Anzeiger iz Züricha, je 10. februarja objavil celostransko reportažo o Slovencih v Italiji. Avtor pravi v naslovu: Majhna, samozavestna manjšina — Slovenci.

† VILKO NANUT

V Štandrežu pri Gorici so 22. maja pokopali gospodarstvenika Vilka Nanuta. Bil je med ustanovitelji Slovenskega deželnega gospodarskega združenja na goriških tleh. Udejstvoval se je tudi v korist domačega športnega društva Val.

DIJAŠKI DOM

Dijaška doma v Gorici in Trstu sta praznovala 40-letnico. V Gorici je Marko Marinčič uredil posebno brošuro o tamkajšnjem zavodu.

Letošnji »parterji« in »parterce« pod »mlajem« v Dolini

ANGLO-JUGOSLOVANSKI ODNOSI 1941-48

V Birminghamu je izšel obširen Zbornik dokumenata iz Britanske arhive. Anglo-jugoslovanski odnosi 1941-1948, ki ga je pripravil Staniša R. Vlahovič. Gradivo iz britanskih arhivov je deset let objavljaval v Münchenskem srbskem glasilu Istra. Ob komentarjih so prevodni britanskih uradnih dokumentov s potrebno dokumentacijo. Na številnih mestih (vračanje domobrancev, pogajanja med Nemci in partizani na Primorskem julija 1944 itd.) zadevajo tudi Slovenijo in Slovence.

50-LETNICA SMRTI ALOJZIJA RESA

Na pokopališču na Sv. Gori pri Gorici je Goriški muzej priredil 17. maja spominsko slovesnost ob 50-letnici smrti uglednega kulturnega delavca prof. Alojzija Resa, ki je tam pokopan. O posredniku med slovensko in italijansko kulturo je govoril Marijan Breclj, v cerkvi pa je imel koncert Hubert Bergant.

SREČANJE O KOCBEKU

Edvard Kocbek, njegova poezija, kultura in politika ostajajo pet let po pesnikovi smrti žgoče sodobni. Marksistični center pri Centralnem komiteju Zveze komunistov Slovenije je v Ljubljani priredil simpozij s celo vrsto referatov. 7. in 8. maja je bilo veliko besed posvečenih prelomnemu pomenu Dolomitske izjave in drugim temam, ki so bile še do nedavna »tabu«.

BILLINGSOVA METODA

Zakonca Billings iz Avstralije, ki sta utemeljitelja znane novejših naravnih metod za urejanje spočetij, sta bila maja ponovno v Sloveniji. Krščanskim zakoncem sta predavala v Ljubljani, Kranju in Novi Gorici. Predavateljsko turnejo sta tokrat začela v Indiji, nadaljevala pa v Sovjetski zvezi in na Poljskem.

† Inž. JANEZ LOŽAR

Dne 6. aprila je malo pred 73. rojstnim dnevom v brazilskega kraju Belo Horizonte umrl inž. Janez Ložar. Bil je brat lani umrlega umetnostnega zgodovinarja in narodopisca dr. Rajka Ložarja. Pred vojno je bil v Ljubljani viden član prve generacije »stražarjev«.

† ZDRAVKO ŠVIKARŠIČ

V Ljubljani je 17. maja umrl starosta slovenskih glasbenih pedagogov in narodopisnih raziskovalcev Zdravko Švikaršič. Rodil se je v Žvabeku na Koroškem 13. februarja 1885. Po prvi svetovni vojni je živel v Sloveniji, ljubljenski Koroški pa je posvetil 3 zvezke Koroških slovenskih narodnih pesmi in mnoge lastne priredbe.

ŠKOF BATTISTI IN SLOVENCİ

Kulturno društvo Studenci je v Čedadu izdalo drobno, a dragoceno brošuro v italijanščini o odnosu videmskega nadškofa msgr. Alfreda Battistija do slovenskega vprašanja v Benečiji. Pomenljiv je naslov: Ljubite svoj jezik, v njem pojte speve svoje duše ...

SSk PRI VIZZINIJU

Predstavniki novega deželnega vodstva Slovenske skupnosti so sprožili novo akcijo, da bi se premaknila z mrtvega tira zadeva globalnega zaščitnega zakona za Slovence v Italiji. V Rimu so že imeli srečanja z ministrom za deželna vprašanja Vizzinijem, ki ima v vladi nalogo, da sestavi zadevni osnutek, ter z vsedržavnim tajnikom socialnodemokratske stranke ministrom Nicolazzijem.

V Rimu je bila tudi enotna slovenska delegacija, ki je obiskala predsednika senata Fanfanija in senatne skupine skoraj vseh strank.

Boljunski fantje in moške korakajo na »Gorici« pod »majem«

10 LET OD POTRESA

6. maja je poteklo deset let od tragičnega potresa, ki je uničil lep del Furlanije, Režijo in del Benečije. V Vidmu je bila svečanost, ki sta se je udeležila tudi predsednik republike Cossiga in takratni izredni komisar, sedanji minister za civilno zaščito Zamberletti. List Dom je 31. maja prinesel podroben in pregleden opis popotresne obnove v slovenskih krajih.

SKUPŠČINA SRS

Za predsednika slovenske vlade je bil potrjen Dušan Šinigoj, za predsednika slovenskega predsedstva pa je bil izvoljen France Popit. Novi predsednik slovenskega parlamenta je Miran Potrč.

Do zamenjave je prišlo tudi v ministrstvu za kulturo. Univ. profesorja in pisatelja Matjaža Kmecla je nasledil pisatelj Vladimir Kavčič.

ZGODOVINA KOROŠKIH SLOVENCEV

Mohorjeva družba iz Celovca je predstavila nov šolski učbenik, ki je delo lepe skupine slovenskih in nemških zgodovinarjev: Zgodovino koroških Slovencev od leta 1918 do danes z upoštevanjem vseslovenske zgodovine. Pobudnik je bil univ. prof. Andrej Moritsch, predsednik komisije pa dr. Valentin Inzko. Med avtorji je tržaški univ. prof. Jože Pirjevec. Zelo pregledna in lepo oblikovana knjiga obravnava tudi Slovence pod Italijo. Izid so omogočili iz javnih skladov. Delo bo izšlo tudi v nemščini.

† MIŠKO BRUNEC

Na Kamnu v Podjuni so 2. maja pokopali salezijanskega duhovnika dr. Miška Brunca. Rojen je bil leta 1911 na Melincih v župniji Beltinci. Sv. pismo je študiral v Rimu. Bil je vzgojitelj v semeniščih na Portugalskem in v Španiji, leta 1969 pa se je preselil na Koroško, kjer je bil vzgojitelj v Celovcu in pomočnik na nekaterih župnijah. Publicistično se je ukvarjal tudi z vojno in revolucijo na Slovenskem. Pred leti je pod psevdonomom Miha Marijan Vir izdal v treh zvezkih Pravi obraz Osvobodilne fronte.

Dr. HAREJ POKRAJINSKI TAJNIK SLOVENSKE SKUPNOSTI

Za pokrajinskega tajnika Slovenske skupnosti v Trstu je bil potrjen dr. Zorko Harej, za novega pokrajinskega predsednika pa je bil izvoljen dr. Dra. Legiča.

MLADINSKO SREČANJE MANJŠIN

Letošnje velikonočno srečanje MENS (Mladina evropskih narodnih skupnosti, včasih Mladinska komisija Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti) je bilo od 22. do 28. marca v kraju Hohenberg-Wunsiedel na Bavarskem na vabilo Sudetskih Nemcev. Ta zdomska skupnost je kot ustanovni član še vedno član drugače izrazito manjšinske zveze. Zanimivo pa je, da je poskrbela tudi za enodneveni izlet na Češkoslovaško. Seminarja so se udeležili mladinski predstavniki desetih včlanjenih skupnosti, kot gostje pa zastopniki z otočja Farör in iz Katalonije. Slovenci iz Italije tokrat niso bili prisotni. Seminar je bil posvečen položaju manjšin v vzhodni Evropi. Za novega predsednika je bil izvoljen Retoroman iz Švice Jon Domenico Parolini. Tajnik je Alzačan, podpredsedniki so iz Zahodne Nemčije, Južne Tirolske in z Gradiščanske. Prihodnji seminar bodo priredili Alzačani v Strassburgu.

SMRT DVEH ŠOLNIC

V začetku maja je umrla tržaška učiteljica in javna delavka Duša Kosmina. Rodila se je leta 1907 v Čežarjih pri Kopru. Od leta 1926 do 1973 je bila učiteljica: na Primorskem, kot emigrantka v osrednji Sloveniji, po letu 1945 pa spet na Tržaškem. Skrbela je za otroške kolonije in mesečnik Galeb, sodelovala pri sestavljanju učbenikov in v vodstvu Dijaške matice.

Dne 14. maja pa so v Šempolaju pokopali prof. Ado Mesesnel, ki je umrla v starosti 81 let. V obnovljenem slovenskem šolstvu na Primorskem je sodelovala od leta 1945. Dolga leta je učila na nižji srednji šoli v Rojanu v Trstu.

IVAN MRAK 80-LETNIK

Dramatik Ivan Mrak je praznoval 30. aprila 80-letnico. Šele zadnjih 10-15 let prihajajo na oder ali pa v tisk njegova zelo številna dramska dela. Izvajala sta jih tudi tržaški Radio in Slovensko stalno gledališče v Trstu.

Dr. GABERŠČIK HERDERJEV NAGRAJENEC

Rektor dunajske univerze je 7. maja izročil 7 nagrad Herderjevega sklada iz Hamburga. Za dosežke na področju urbanistike je bil nagrajen tudi ljubljanski univerzitetni profesor arh. dr. Boris Gaberščik.

DEŽELNI KONGRES SSK

V soboto, 10. maja, je bil v goriškem Deželnem avditoriju 5. deželni kongres Slovenske skupnosti. Slovenska stran-ka je tako končala dolgo in naporno obdobje kongresov. Kongres je obšir-
no obravnaval politični in narodnost-
ni položaj Slovencev v Italiji na podla-
gi poročil dosedanjega predsednika dr.
Rafka Dolharja, dosedanjega tajnika
prof. Andreja Bratuža in drugih stran-
kinih zastopnikov. Odobril je novi de-
želni statut SSK in izvolil novo vod-
stvo. Za novega deželnega predse-
dnika je bil izvoljen Marjan Terpin iz Go-
rice, za političnega tajnika pa Ivo Jev-
nikar iz Trsta. Novi podpredsednik je
dr. Rafko Dolhar, podtajnik pa Gradimir
Gradnik.

XIII. SENJAM BENEŠKE PIESMI

Peter Zuanella za besedilo pesmi
Glas tihote in Davide Clodig za glas-
bo pesmi Takuo te mladi sta zmago-
valca 13. beneškega glasbenega festi-
vala, ki je bil od 23. do 25. maja na
Ljesah. Udeležba poslušalcev je bila
zelo dobra.

PIANIST RUCLI

Zadnji koncert niza Čedajski koncer-
ti je bil 9. maja v cerkvi sv. Frančiška
v Čedadu. Z velikim uspehom je nasto-
pil simfonični orkester RTV Ljubljana
pod vodstvom Antona Nanuta. Kot so-
list je nastopil domači pianist Andrea
Rucli iz Šentlenarta.

25 LET ŽUPNIJE V NEW TORONTU

Februarska pustna veselica v župni-
ji Brezmadežne s čudodelno svetinjo v
Torontu v Kanadi je potekala v zname-
niju srebrnega jubileja župnije. To je
bila druga slovenska župnija v Kana-
di. Še danes jo uspešno vodijo laza-
risti.

20 LET KOROTANA

Dunajski Slovenci so 24. maja pra-
znovali 20-letnico slovenskega študent-
skega doma Korotan na Dunaju. Dom
je zgradil p. Ivan Tomažič, ki je od
vsega začetka tudi njegov rektor. Last-
nik pa je Mohorjeva družba. Nekdanje
ostre polemike med vodstvom Doma
in študenti so se sicer že pred leti po-
mirile, dejstvo pa je, da od 140 sloven-
skih akademikov na Dunaju živi v Ko-
rotanu le 23 slovenskih gojencev. Ob
jubileju je izšla nova številka Glasa
Korotana.

BOGDAN GROM V TRSTU

Galerija Tržaške knjigarne redno pri-
pravlja zanimive razstave. Posebej je
treba omeniti razstavo tržaškega roja-
ka Bogdana Groma, ki od leta 1957 u-
spešno dela v New Yorku. 15. maja
so odprli njegovo slikarsko razstavo,
v Prosvetnem domu na Opčinah pa raz-
stavo tapiserij.

II. KATALONSKI KONGRES

V Barceloni se je 11. maja končal
drugi katalonski kongres. To je bila ve-
lika prireditvev oz. niz pobud, ki je za-
jel ves katalonski narod, ki utrjuje svo-
jo samobitnost po zrušenju Francove
diktature v Spaniji. Katalonci so pova-
bili medse tudi zelo številne zastopni-
ke drugih narodov in manjšin. Našo
skupnost so zastopali pisatelj Boris
Pahor in predstavnik Mladinske sek-
cije Slovenske skupnosti Damjan Ter-
pin ter David Slobec.

NIKO KURET 80-LETNIK

24. aprila je praznoval 80. rojstni
dan narodopisec, šolnik, dramatik in
lutkar Niko Kuret. Rodil se je v Trstu.
Najbolj popularno je njegovo delo v
štirih knjigah Praznično leto Sloven-
cev. V preteklih letih je precej so-
deloval tudi s tržaškim Radiom.

PEKLENSKA GORA CERRO TORRE

Tak je naslov filma, ki ga je pred-
stavil Matjaž Fištrovič na 34. medna-
rodnem festivalu alpinističnega in spe-
leološkega filma v Tridentu. Prejel je
posebno nagrado.

CANKAR IN JUGOSLOVANSTVO

O tej temi so razpravljali na novi
javni tribuni, ki jo je v Cankarjevem
domu v Ljubljani priredilo Društvo slo-
venskih pisateljev ob 1100-letnici roj-
stva pisatelja Ivana Cankarja.

PISATELJSKI SREČANJI

9. mednarodno pisateljsko srečanje
na Bledu je bilo posvečeno Kulturni
identiteti malih narodov: pod sodobni-
mi pritiski ideologij in velikih števil;
v primežu komunikacijskih sistemov in
sredstev; v srednjeevropskem prostoru.

V Brezah na Koroškem pa je bilo ma-
ja 15. mednarodno pisateljsko sreča-
nje, ki se ga je udeležilo 60 ustvarjal-
cev iz dvanajstih držav. Korošci so
predstavili slovensko literaturo v Av-
striji.

IZVESTJE 1984-85

Tik pred koncem šolskega leta je
prof. Robert Petaros uredil, ravnatelj-
stva slovenskih srednjih šol na Trža-
škem pa so izdala nov zvezek Izvestja
srednjih šol s slovenskim učnim jezi-
kom na Tržaškem za šolsko leto 1984-
1985. Zamude prejšnjih let so tako ri-
mo. Poleg običajnih pregledov po šolah
in poročil je v pomembni publikaciji
poseben poudarek na 40-letnici obno-
vitve slovenskih šol.

GROF TOLSTOJ O VETRINJU

Ob koncu aprila je izšla v Londonu
nova knjiga grofa Nikolaja Tolstoja z
naslovom Minister in pokoli. V njej av-
tor znanih študij o vračanjih vojnih u-
jetnikov ob koncu druge svetovne voj-
ne obširno obravnava tudi vetrinjsko
tragedijo. Takratnega ministra Harolda
Macmillana obtožuje, da je odgovoren
za vračanje Slovencev in Rusov in za
ponarejanje dokumentov, da bi padla
krivda za žrtve na maršala Alexandra.

DIPLOMAT dr. ZDRAVKO INZKO

Aprila je nastopil kot svetnik amba-
sade pri stalnem predstavništvu Av-
strije pri Združenih narodih v New
Yorku koroški rojak dr. Zdravko Inzko,
ki je sin znanega šolnika dr. Valentina
Inzka. Pred tem je bil štiri leta kultur-
ni ataše na veleposlaništvu v Beo-
gradu.

UMETNA INTELIGENCA

Vodja laboratorija za umetno inteli-
genco na Inštitutu Jožef Stefan v Ljub-
ljani dr. Ivan Bratko je pri ugledni am-
eriški založbi izdal knjigo Programiranje
»Prolog« v umetni inteligenci.

TRUBARJEV SIMPOZIJ

Teološka fakulteta v Ljubljani je 14.
in 15. maja priredila znanstveni simpo-
zij o Primožu Trubarju ob 400-letnici
smrti slovenskega reformatorja. Zvr-
stilo se je sedem uglednih predava-
teljev.

POGLEDI NA SOVJETSKO ZVEZO

Pod tem naslovom je Marko Jenšter-
le pri Knjižnici revolucionarne teorije
v Ljubljani izdal zbornik s ponatisom
članov o stalinizmu, ki sta jih v 30.
letih prinašala dnevnik Slovenec in
Jutro. Urednik med drugim prihaja čo
spoznanja, da ne more držati nikakrš-
no zatiranje starejših revolucionar-
jev, da niso vedeli za čistke v Rusiji.

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

SAMOMOR RAZOČARANEGA REVOLUCIONARJA

O tem piše v majskih NR O'ko - Rade Peleš takole:

Ob prostovoljni smrti revolucionarja Ljubiše Veselinovića

Če ne bi bilo članka v Politikinem Svetu (16. aprila) in še posebej intimnega In memoriam v Ninu (20. aprila), ne bi niti zvedeli, da se je ubil Ljubiša Veselinović, prvoborec, vojni komandant Druge proletarske brigade in član sveta SR Srbije. Rutinska Tanjugova vest namreč ne pove, kako je človek umrl. Tega ne povesta niti dve osmrtnici, prva, ki jo je umrl sam sestavil, in druga, pod kate; o sta se podpisala njegova sin in hči; čeprav je v drugi v nekaj besedah zgoščena dostojanstvena, dramatična napetost.

Svojo smrt je pripravil do podrobnosti in skrbno. Poravnal je vse svoje račune, dal napotke, naj njegovo truplo sežgejo brez kakršnihkoli ceremonij in časti, odločil o tem, kaj naj storijo s stanovanjem in premoženjem. Pustil je pisma za preiskovalnega sodnika, otroke, prijatelje in predsednika CK ZKJ.

»To sem storil zaradi popolne razcepjenosti Jugoslavije. Neodgovorno ravnanje vodilnih politikov, pravzaprav povampirjenih srednjeveških knezov in paš, zaslepljenih z oblastjo v svojih pašlukih, je kompromitiralo rezultate NOB in revolucije. Nacionalizem in separatizem, hušnja kot pred letom 1941, sta zasejala najrazličnejše cepitve med jugoslovanskimi narodi in spravila delavski razred skoraj do razpada... To sem nameraval storiti na stopnišču zvezne skupščine, toda ker imam zicmljeno nogo in ker ne morem hodi i, bom kraj in čas določil pozneje...« Tako je med drugim napisal v pismu, ki ga je naslovil na preiskovalnega sodnika.

Pisma, poslana na različne naslove, se vsa začenjajo takole: »Moja odločitev, da na tak način končam svojo življenjsko pot, je dozorevala nekako hkrati z nazadovanjem nove Jugoslavije — z njenim vztrajnim prehajanjem iz zgodnjega socializma v pozni fevdalizem.« In dalje:

»...Poudarjam, da mi ni do nikakršne spektakularnosti, temveč do tega, da bi dosegel določeni učinek. Če bo namreč ta moj protest s samoustrelitvijo (samosežig je boleč, anahron in skriva v sebi nekaj religioznega) spodbudil k razmišljanju ljudi v državnih in partij-

skih forumih, potem ne bo zaman. Če pa ne bo segel do ušes in zavesti glavnih režiserjev današnjega dne — tako kot niso že mnogi podobni klici na pomoč — potem naj se ta moja žrtev pridruži tistim številnim: milijon 700.000, vzdanim v temelje svobodne, socialistične in enotne Jugoslavije, kakor smo si jo zamislili.«

(Naši razgledi, 23. maj 1986)

DETITOIZACIJA, DEKARDELIZACIJA

»Naša služba varnosti je — opirajoč se na svoja zakonska pooblastila — legitimirala določeno število ljudi in izvedla osebno preiskavo. Pri enem — slučajno je to bil sociolog — so se našli določeni dokumenti. V teh dokumentih, ki jih je on pripravljaval za objavo, med ostalim piše — to kar on zahteva, njegov politični program: ukinitve republik v Jugoslaviji. v Jugoslaviji le štiri republike — Srbija, Hrvatska, Makedonija, Slovenija; Bosna se razdeli med Srbijo in Hrvatsko; piše o potrebi ukinitve delegatskega sistema, govori o detitoizaciji, dekaridelizaciji, itd. itd.«

Stane Dolanc
(v tv govoru) 8. maja 1984
(Mladina, 16. maj 86)

UPADANJE ŠTEVILA NOVIH ČLANOV ZK

V zvezo komunistov stopa vsako leto manj novih članov. (Če se bo ta trend nadaljeval v enako stopnjo rasti, bo leta 2000 v ZKS stopilo samo še 19 novih članov; gl. Delo, 18.IV.86).

(Mladina, 9. maj 86)

LEGALNI SINDIKAT BREZPOSELNIH V SFRJ?

Predlagal ga je jurist iz Osijeka. Takole pravi:

Jugoslovanska brezposelnost ni slučajen ali sporadičen fenomen, marveč dolgotrajna sistematična bolezen, ki je nastala v položaju odsotnosti kakršnekoli zavestne znanstvene in družbene preišljene projekcije zaposlovanja.

Število brezposelnih v državi je že zdavnaj preseglo številko milijona. Temu številu je treba dodati približno enako število »začasno zaposlenih« v tujini in njihovih družinskih članov.

To pomeni, da je več kot 20% aktivnega prebivalstva brezposelno, trend brezposelnosti pa nenehno narašča.

Vse strokovne analize kažejo, da v strukturi brezposelnih prednjačijo šolan, strokovni in mladi kadri.

Nujna je sprememba Ustave SFRJ, ki bi omogočila legalno ustanavljanje sindikatov brezposelnih in sprejetje Zakona o sindikatih brezposelnih.

Ta Zakon bi moral omogočati naslednje:

1. Pravico do svobodnega in z ničemer omejenega sindikalnega organiziranja brezposelnih, po lastni iniciativi in želji —

2. Pravico do svobode organizacijskih oblik sindikata za organiziranje brezposelnih brez kakršnegakoli nadzorovalnega ali drugačnega vpliva državnih, partijskih ali drugih organov —

3. Finansiranje dejavnosti sindikata brezposelnih iz državnega proračuna —

10. Pravico sindikata brezposelnih da svobodno in javno organizirajo srečanja, izdajajo svoja glasila in izražajo svoja stališča preko radia in televizije.

Zaradi tega mislim, da je v splošnem družbenem interesu, ustavno in zakonsko omogočiti ustanavljanje in delo sindikata brezposelnih.

Vladimir Šeks, dip. inž.
(Mladina, 16.V.86)

NOV LIST: »SLOVENCII!«

Na Dunaju je začel izhajati mesečnik *SLOVENCII!* s slovenskimi narodnimi barvami ob imenu, z geslom: »Slovenci vseh dežel, združite se« in z navedbo kraja izhajanja: Celovec, Ljubljana, Monošter, Trst, Cleveland, Toronto, Buenos Aires, Sydney. Kot založnik in izdajatelj in podpisan Peter Kassel, sodelavci so slovenski visokošolci v Avstriji, smer, kot jo sami navajajo, pa »slovenska solidarnost, demokratičnost, krščanstvo. Naj povzamemo uvodnik:

Zgodovinski priložnosti za ustanovitev slovenske države v letih 1848 in 1918 sta bili, kot kaže, samo opozorii, da nas bo prihodnost prej ali slej postavila pred odločilno preizkušnjo: da svoji narodni samobitnosti jasno in odločno pritrdimo — ali pa se nam utegnejo zgoditi, da bomo izginili iz zgodovine.

Izkušnje iz preteklosti nam govorijo, da je neokrnjena državna suverenost in samostojnost slovenskega naroda edino zagotovilo za uresničenje njegovih pravic. Zato bomo težnji po pridobitvi take nacionalne neodvisnosti posvetili osrednjo pozornost.

Vsi čutimo, da je slovensko narodno telo težak bolnik. Verjetnost ozdravitve pa je toliko večja, kolikor hitreje

bo ta bolnik in ranjenec pripravljen izpovedati svojo bolečino in razkriti svoje rane. Zamolčevanje simptomov vodi do napredovanja bolezni, skrivanje ran vodi v neizprosno izkrvavitev, povijanje v nečiste krpe sprenevedanja pa v enako usodno zastrupitev.

Z ozirom na to, da slovensko narodno-politično časopisje tudi na Koroškem kaže le na nekatere rane, tu pač le na tiste, ki nam jih zadaja ozki in nestrpni nemški nacionalizem, skoraj nič pa ne opozarja na notranje rane in razjede, smo se odločili izdati ta list. Velik del slovenskega časopisja na Koroškem in Primorskem je namreč vse bolj odvisen od komunistične vladavine v Jugoslaviji, ki bistveno pogojuje in pospešuje duhovno-moralni razvoj v slovenskem narodu, kar ga dela notranje najbolj ranljivega.

List »Slovenci!« smo sklenili izdati, da bi povzdignili glas čistega narodnega interesa Slovencev, ki jim je narodni obstoj prva javna skrb. In tudi naprej hoče ostati skromen list papirja, da bi lahko ostal neodvisen in nepodkupljiv slovenski glas, kar je njegov poglavitni smoter.

Naša usmeritev je obče-slovenska, demokratična (v smislu pluralističnega parlamentarizma in neokrnjenih osebnih svoboščin) in krščanska v eku-menskem smislu.

Prav zaradi krščanske sestavine v naši usmeritvi ne bomo obsojali cseb, temveč bomo zavračali samo ideje, ki se nam bodo zdele napačne, in dejanja, ki se nam bodo zdela nemoralna ali nerazumna. To nas bo delalo še bolj sproščene za brezkompromisno izražanje resnice, kakršna se nam pač kaže.

List »Slovenci!« bomo izdajali mesečno oz. po potrebi. Vabimo vse rojake, ki se lahko poistovetijo z linijo našega lista, da sodelujejo s predlogi, pripombami, informacijami in lastnimi prispevki.

Odbor pobudnikov

V maju 1986

»SPOROČILO«

MODERNIH PISATELJEV

SLAVKO JANEVSKI, pisatelj iz Skopja: »Tudi pri tistih, ki so svoja dela označili za sporočilo, tega sporočila nikdar nisem našel. Če je knjiga dobra, posebnega sporočila ne potrebuje. Če je slaba, je sporočilo to, naj pisatelj neha pisati.

(7D, jan. 86)

USMERJENO

IZOBRAŽEVANJE —

NAPREDEK?

Zanimivi zapisi

iz januarskega Teleksa:

Z administrativno ukinitvijo klasičnih gimnazij in z uvedbo srednjega usmerjenega izobraževanja se že peto leto

(!) krči fond znanja tako kvalitativno kot kvantitativno (število dijakov). Uvedeni so predmeti, ki so postali le balast in to vse z namenom učni program časovno izpolniti in z njim »nadamestiti« klasične gimnazijske predmete, ki so dajali mlademu človeku široko in poglobljeno védenje o svetu, ki ga obdaja.

Naj bralce Teleksa opozorim na porazno slab učbenik, namenjen pouku zemljepisa za 8. razred osnovne šole, ki je že zdavnaj zastarel in so v njem podane popolnoma idealizirane podobe o jugoslovanskem gospodarstvu ter je zato že leta popolnoma anahronističen in tako v veliko breme učencem in učiteljem ter ne navsezadnje tudi celotni družbi.

Učbenik med drugim vzklikne: »Ali Jugoslavija ni bogata v naravi in ustvarjalnih silah?« Menda nihče, še najmanj Teleksov novinar, ne pravi, da Jugoslavija ni lepa po naravi in ustvarjalnih silah, vendar nam mora biti pred očmi vedno znova tudi druga plat medalje.

Ali ima »bogastvo« ustvarjalnih sil res vse zmožnosti za razvojno in inovativno dejavnost, za znanstveno svobodno delo(vanje)? Kaj bi se sprenevedali, saj dobro vemo, da teh zmožnosti pri nas ni, vsaj takih ne, kakršne bi morale biti in tudi zakaj jih ni, dobro vemo. Trenutno je v tujini okoli 600 naših visokokvalificiranih znanstvenikov (t. i. beg možganov) etc.

(Teleks, 23.1.86)

Niko Košir: iz spominovskih zapisov v Sodobnosti (bivši partizan, znanstvenik, univ. prof.)

Takrat (med 1945-48 op. ur.) se je vsakdo bal vsakogar; samovolja in moč tajne policije sta bili tolikšni, da odkrit nastop zoper njeno divjanje nikomur še na misel ni prišel. Kdor se je znašel v njihovih kleščah, se je moral ali vdati ali biti pripravljen na to, da mu bo strašno huda predla, če ga že ne bodo uničili. Koliko nedolžnih je brez obtožbe in obsodbe izginilo, koliko leta in leta čumelbo po ječah in taboriščih.

»Nolite iudicemini« — Sodite šele tedaj, ko boste prišli v podoben položaj. V spopadu z nasiljem in mračnjastvom pred vojno in v osvobodilnem boju je bila naša energija ne le načeta, temveč že hudo izčrpana. Večina od nas je šla skozi koncentracijska taborišča, ječe, partizansko vojsko. Ko smo že nekolikaj utrujeni zmagali, si nismo mogli niti v sanjah predstavljati, da nas najhujše šele čaka, in to od lastnih ljudi, celo od nekaterih soborcev; najhujši so pa tako ali tako zmeraj tisti, ki pridejo v »gospodov vinarograd« pet minut pred dvanajsto ali celo kako minuto čez. Pri tem nam nič ni pomagala puhlica, da revolucija žre

lastne otroke, čeprav nismo bili povsem nevedni v zgodovini, koder se takih primerov ne manjka. Morda je bila naša zmeta le v tem, ker smo mislili, da pač žre le imenitnike, ki se privajajo in koljejo okoli korita, ne pa preprostih ljudi, kakršni smo mi, ki nas niti ni skimalno po vladanju nad drugimi, temveč bi le radi v miru opravljali svoje delo.

(Sodobnost 1986/1 str. 78)

ODA TOVARIŠEM PRI KORITU

Tekst s plošče, ki bi bila skoraj izšla pri Helidonu in Jugotonu, objavlja pa ga Mladina v 2. št. 1986 s pripombo:

Če so že na Jugotonu sklenili, da bi lahko tistih 5.000 plošč kvarilo mladino, Mladina prav te tekste objavlja v 25.000 izvodih.

Tovariši so postrojeno poravnani
Tovariši so bočno drug ob drugem
Tovariši so zavaljeno zamljaskani
Tovariši skoraj nimajo pripomb
Tovariši se tesno prilegajo
Tovariši so z rilci v koritu
Tovariši se nič ne kregajo.
Ti tovariši so s srcem pri stvari
Ti tovariši so izrecno za
Tovariši so inache iz Slovenije
Ti tovariši so brez predsodkov
Ti tovariši si ne delajo utvar
Tovariši nimajo perspektive
Tovariši ne bodo več dolgo živeali
Iz tovarišev bomo delali klobase
Tovariše bomo scvrli in zmleli
Tovariše bomo za vse čase
tovariško splaknili z vinom
Za tovariši bomo potegnili vodo
Tovarišem sem napisal odo.

(Mladina št. 2/1986)

KDO SO ARETIRANCI NA KOSOVU

Republiški sekretar za notranje zadeve SR Srbije je takole odgovoril na delegatsko vprašanje Dragana Gligorića o ustroju skupine, ki so jo pred kratkim aretirali na Kosovu:

»Aretiranih je bilo 94 oseb, proti 75 so bile vložene kazenske obtožnice, proti 19 pa prijava zaradi prekrška. Gre za 38 študentov, 10 prosvetnih delavcev, tri inženirje, 10 delavcev, dva ekonomista, pravnik, šest učencev, dva referenta, tehnika, miličnika in upokojenca. Z organizirano nezakonito sovražno dejavnostjo so se ukvarjali štirje ljudje, ki so bili zaposleni na varnostno občutljivih delovnih mestih — dva ravnatelja osnovnih šol, miličnik in referent za narodno obrambo.

(Tednik 7D, 19.1.86)

Saša Martelanc: Melodija

Leta 1984 je izšla med rednimi knjigami Goriške Mohorjeve družbe za naslednje leto prva leposlovna knjiga Saše Martelanc **Melodija**. Dosegla je tak uspeh, da ji je komisija literarne nagrade VSTAJENJE podelila nagrado kot najboljšemu delu v tem letu in odločitev utemeljila takole: »Delo dobi nagrado zaradi osebno doživete pričevalnosti, saj prikazuje kos povojne slovenske tržaške zgodovine v ključnih doživljajskih trenutkih. Odlikuje ga izredna občutljivost za krščanske in narodne vrednote. Poudariti je treba tudi kultiviranost jezika in sloga, izbrano liričnost ter intelektualni pristop.«

V knjigi je 12 novel in črtic, v katerih pripoveduje o svojih doživljajih, ki so se začeli med vojno na vasi blizu Ljubljane, nadaljevali prav tam po vojni, ko je nastopil s harmoniko pred veliko Stalinovo podobo, sklenili pa v isti vasi po desetih letih, ko so mu starši odsvetovali, da bi

šel k polnočnici, ker bi v vasi ljudje opazili in bi bilo posledice.

Ko je prišel leta 1948 v Trst, so se začela dijaška doživetja na klasični gimnaziji, v Barkovljah pri teti, pri kateri je stanoval, po maturi služba na prevajalskem uraču tržaške občine, zbiranje dokumentov za izselitev v ZDA, poroka, prvi otrok, predavanja na Prešernovih proslavah, proslava obletnice mature, izleti k Belopeškim jezerom, iskanje Melodije in drugo.

Ob vseh teh doživljanjih pa so podane povojne razmere v Sloveniji in na Tržaškem ozemlju, problemi, ki so tedaj mučili ljudi, predvsem pa so prisrčno prikazani sošolci in nekateri profesorji. Knjiga je napisana z vsemi odlikami, ki jih je poudarila komisija literarne nagrade VSTAJENJE.

O knjigi je napisala daljše poročilo Ester Sferco v Mladiki 1985, 19-20.

Vinko Beličič: Človek na pragu

Vinko Beličič je izdal proti koncu leta 1985 pri Družbi sv. Mohorja v Celovcu 13. leposlovno knjigo, povest **Človek na pragu**. Gre za priročno knjižico na 95 straneh in z repentabsko cerkvijo na ovitku (o njegovih prejšnjih delih glej Mladiko 1981, 117).

Človek na pragu ni povest v tradicionalnem pomenu besede, ker nima enotne in zaokrožene zgodbe, ampak je sestavljena iz petih delov, ki bi lahko bili samostojne enote: oris starih Opčin, obisk sestričen, pismo iz Argentine, pismo v Argentino in pisatelj kot nono.

Knjiga se začeneja z orisom starih Opčin ob trgu Mlaka, kjer stoji nova mesnica Danija Pegana, kamor zahaja tudi pisatelj po meso. Potem se vrne k ženi, ki plete, in se spominja sina zdravnika, ki je odšel v New York, ker ni dobil italijanskega državljanstva.

V drugem delu prideta na obisk pisateljavi sestrični iz Bele krajine in že pozdravi ju z ironičnimi besedami: »Neka zavožena država je spravila dva pologa!« In potem jima v enakem duhu našteva, česa vsega v Jugoslaviji nimajo, kakšne razmere vladajo tam, da presenečeni obiskovalci ne prideta do besede, le ena boječe pripomni, da »tako na vse strani hudo pa spet ni pri nas«. Pisatelj se zaveda, da jima pridiga, a je prepričan, da mora tako govoriti, če hoče biti pokončen, zvest idejam, neprilagodljiv, ker bi bil »to greh zoper zvestobo«. Šele sprehod na Repentabor in kosilo v bližnji gostilni dasta pisatelju priliko, da se nekoliko ozre na kraško pokrajino in preko državne meje in da se ganljivo spomni revne mladosti in matere vdove v leseni in slamnati hišici v Beli krajini.

Doma ga čaka 11 strani dolgo pismo, v katerem mu prijatelj poroča, kako je prišel decembra 1948 z ženo, dojenčkom in enim dolarjem v žepu v Cinco Saltos v provinci Rio Negro v Argentini, delal na kmetih in študiral, da se je končno povzpел do delovodje v elektrokemični to-

varni. Vse štiri otroke je doštudiral in spravil do kruha, zdaj uživa pokoj in pomaga pri župnijski dejavnosti.

V odgovor mu je pisatelj napisal 18 strani dolgo pismo o težavah človeka na meji (na pragu), ki skoraj preveč vidi, ve in čuti za enega človeka, jedro pa predstavlja opis današnje Slovenije. Ljudje bežijo zaradi razmer v zasebnost in skrbijo za lastno blaginjo. Kdor hoče v družbi napredovati, mora najprej »razčistiti z religijo«. Cerkev se mora boriti s težavami. Balantiča so prilagodili »političnim potrebam«, Kocbeka pa je škof ob pogrebu imenoval »pristnega kristjana«, gotovo pod vplivom drugega vatičanskega koncila, ki je »dokaj prejšnje trdosti in enoumnosti postavil pod vprašaj«. Dalje razpravlja o sodobnih teologijah in današnji slovenski literaturi. »Pisatelji kar telmujejo, kateri bo v prikazovanju človekovega čutnega, zlasti spolnega življenja drznejši in izvirnejši.« Pismo sklepa z upanjem, »da je v božjih načrtih tudi Slovenija, ki bo končno imela središče in najvišjo postavbo v sebi«.

V končnem delu naloži pisatelj oba vnuka na voziček in ju odpelje na opensko postajo, da občudujeta vlak. Odgovarja jima na radovedna vprašanja in ju vozi med poraslimi zidovi in brajdami. Ta del je prisrčen in poln življenja.

Očitno je, da je knjiga mozaik, da je stari Beličič, priznan lirični poustvarjalec trpke in enkratne lepote tržaškega Krasa, kamnov, rastlin in ptičev, izpovedovalec svojega in družinskega življenja in razmer v bližnji okolici, prisoten v začetku in na koncu in še tu pa tam. V bistvu pa je hotel izpovedati svoje nazore o medvojnih in povojnih razmerah v Sloveniji, vendar pa razmer ne analizira, se vanje ne pogloblja, ampak jih kot liriki samo ugotavlja. O vsem tem pišejo izčrpno danes tudi v Sloveniji, res pa je, da je bolj odmevno, če pišejo o tem zamejski pisatelj. Zato je tudi Beličič čutil, da mora razkriti svoje poglede.

Marko Kravos: V znamenju škržata - Napisi in nadpisi

Tržaški pesnik Marko Kravos je prišel leta 1985 pri ZTT do nove pesniške zbirke **V znamenju škržata**. O prejšnjih zbirkah glej Mladiko 1980, 134.

V novi zbirki je 44 pesmi, ki so razdeljene v tri cikle: Sredozemlje, V znamenju škržata in Markovščice. Zbirka se vsebinsko močno loči od prejšnje — **Tretje oko** (1979) —, v kateri je opeval današnji svet in sodobnega človeka, ki je zgubil smisel za vrednote, vse mu je postalo relativno. Pel je prizadeto, zdaj z rahlim posmehom, potem z ironijo in sarkazmom. Za zbirko je dobil nagrado iz Prešernovega sklada.

V tej knjigi je bolj umirjen, bolj se je sprijaznil s svetom, spoznal je, da je treba vedno čakati:

»Samo počakat je treba,
vsi pridejo enkrat na vrsto
pri plači, nagradah in pri zdravniku,
samo pazi, potrpi, pogoltni,
potem bo lepo.«

Toda to čakanje je morda zaman, ko se bo vse uredilo, »me več ne bo, ko bo pomlad«. Če bi bila dolga asfaltirana cesta topla greda, bi bilo dovolj kruha za vse. Srečen je doma, ko mu piha s hriba in od morja, poslušaja radio in pije vodo. Svet je velik, vse se giblje in rešuje:

»Vedno se najde pot,
vedno se najde moč,
samo da so noge zdrave.«

Svoboden je, ko misli s svojo glavo in živi v samotni. Nekatera drevesa se obletavajo, druga ostanejo vedno zelena. Po njem bo ostal samo srebrni pepel. V senčnici šaljivo spreminja ime leta, meseca, dneva, njeno in svoje. In končno slavospev sredozemskemu vinu, ki »iz mene malega napravi tisočkratnika«.

V drugem ciklu je več žalosti, razočaranja. Ljudje imajo »vodo na srcu in vodo v glavi«. Metulji sejejo v »oble glave« seme boleznin in zla, »bogovi, iz človeškega rodu, so sključeni zaspali«. Pesnik skrbi »za dober vtis«, bolj sam je tu, »kjer me telo zavezuje tujemu redu«. Sam si, vrže te vznak in ležiš »vijolično žalosten, / nečloveško moder«. Februarja ne more spati, kar koli bi napravil, bi bilo narobe«. Podoben je kaplji, ki polzi po šipi in pušča sled:

»Spiram obraz, / in sem vedno bolj slan.« »Glas v grlu se spušča na kolena pred bogom (Bogom!)«. Še vedno se mu zdi, da je »ta svet gostoljuben, / bog dober / in človek srečen, / da živi«. Starka na smreki si poje in daje za praznike sončnice pticam. Jesen ni pesem in »pesem je le zagovor za življenje«. Zoper hude žene si bo spletel srečo iz vrbovih šib. Močerad brodi po blatu in tisoč let sanja o njej. Križar se vrača z Jutrovega star in izčrpan, misli na ženo in minula leta, »kako še zase živeti? za svoje? on, sveti junak?«.

V tretjem ciklu — Markovščice — je 11 pesmi, ki se po vsebini in izrazu popolnoma ločijo od prejšnjih. V njih je hotel posnemati ljudske fantovske erotične in »klanfar-ske« pesmi, kjer ne gledajo na robotost izrazov in posmeh samemu sebi.

Zbirka je v glavnem osebna izpoved sodobnih težav, ki jih pesnik občuti v življenju. Samota pritiska nanj, vendar pa se ne predaja pesimizmu, saj se navsezadnje vedno najde pot iz vseh težav. Uspete so tudi pripovedne pesmi, npr. **Vrnitev**. Jezik je svež in primere plastične, brez potrebe je v nekaterih pesmih uporabil kratki nedoločnik: počakat, dobit ...

Decembra 1984 pa je Kravos izdal v samozaložbi miniaturno bibliografsko knjižico **NAPISI IN NADPISI**, ki jo je likovno opremil Klavdij Palčič, natisnila pa Graphart v Trstu.

V prvem delu je 19 naslovov drobnih pesmic, ki prehajajo mestoma v sentence, začinjene z rahlim humorjem. V prvi, **Vrtna pesem**, poje »Sredi našega vrta cveti špinača, / najlepša, najboljša, najbolj domača! / Vse domače je najboljše, / vse naše je najlepše.«

Nadpisov je 30 in v spremni besedi pravi Kravos, da »niso v nikakršni zvezi z večkrat omenjenim človekom in z dogodki in ljudmi, v katere so bili sredi leta 1983 vpleteni revija Mladika in njen odgovorni urednik, Primorski dnevnik« in drugi »in seveda jaz«. Zdi se mu »nedolžne čebelice«, primerne tudi za šolsko uporabo, zato jih je opremil z literarnoteoretičnimi oznakami. Danes so zgubili dosti osti in duhovitosti.

eneoceneoceneoceneoceneoceneo

Akademski kipar F. Goršè - zapis ob izidu nove knjige o umetniku

France Goršè, slovenski kipar, »umetnik po božji volji«, kakor ga označuje likovni zgodovinar France Stelè, nemirni popotnik in nepomirljivi iskalec novega v likovnem izražanju, zadnji živeči učenec vélikega Meštroviča, kot radi poudarjajo nekateri, je doživel pred kratkim izid knjige, neobsežne in

le črnobelev, v kateri likovni kritik dr. Janez Sedej skuša razgrniti pred bralca umetnikovo življenje in delo. Knjigo je izdala Mohorjeva založba v Celovcu z letnico 1985.

Goršè si je ustvaril dom v Svečah na Koroškem, atelje, galerijo in kulturni park. Ker je obiskovalcev izredno vi-

soko število, se je pokazala nujnost, da dobijo v roke kako informativno brošuro, preko katere bi se seznanili z umetnikom. Tako je prišlo do izdaje monografije, o kateri bomo zdaj spregovorili.

Razpravo o umetniku je napisal Janez Sedej na podlagi zapisov Rajka

Ložarja iz leta 1938, Frana Šijanca iz leta 1961, Franceta Steleta iz leta 1972 in članka Marije Spielerjeve v 2. številki Celovškega zvona. To so tudi glavni viri o umetniku. Pregledno in izčrpno je napisano geslo v Primorskem slovenskem biografskem leksikonu izpod peresa dr. Verene Korsič in že na začetku bi si upali trditi, da Korsičevc Sedej ne dosega. In to iz več razlogov: prvi kriterij je jasnost, drugi preglednost, tretji sposobnost posredovanja bistvenih informacij.

Dr. Sedej je že na začetku povedal, da bi moral pisati o Goršetovem življenju romanopisec. Ta skrb, da bi se temu svojemu idealu čimbolj približal, ga je potem zavedla v nekoliko preveč romaneskno prikazovanje Goršetovega popotovanja, manj pa se je zaustavil ob njegovem delu. Nič nimam proti pozitivističnemu navajanju podatkov, če le-ti odpirajo pogled v kiparjevo delavnico in omogočajo globlje razumevanje in trdnjše poznavanje del. Govoriti o umetnosti je težko, kajti umetnost ima lastno govorico in prevajanje ni izvedljivo, ne da bi se precèj oddaljili od izhodišča.

France Goršè je močan umetnik, samosvoj, njegova dela nezamenljiva, dinamična, ekspresivna, polna umetniške duše: zdaj trpka, zdaj srečna, ljubezen izražajoča, trpljenje ... Stvarna in poduhovljena hkrati, vsa spojena z materialom, brez katerega si ni mogoče misliti take popolnosti. Ko se dr. Sedej zaustavlja pri predstavljanju posameznih del, takrat je branje res privlačno. Prisluhnite, kako učinkovito opisuje relief **Materinstvo**:

»Figuro srečne matere, ki dviga otroka, je oblikoval kot plitvi relief, ki je, podobno kot egipčanski reliefi, ujet v ozek prostor med površino hrastove deske in najglobljimi stranskimi rezi. Ohranil je značaj krepkega ploha, značaj lesa in njegovo strukturo (ki je vidna tudi v zelo poudarjenih letnicah) pa je še poudaril s stranskimi žarkastimi vrezi, ki so meja med figuro in njenim prostorom ter širokim »okvirom«, ki ga tvori neobdelana površina gladko odrezanega ploha. V tem primeru gre za način oblikovanja, ki je po samem načinu zelo blizu prijemom, kakršne so uveljavili ljudski rezbarji predvsem v ornamentalnih kompozicijah ali sestavinah oltarjev.«

Tako dr. Sedej o Goršetovem reliefu Materinstvo iz leta 1928. Ko bi bila cela brošura takole sestavljena, da bi se bolj približala osnovni kataloga, saj je menda njen cilj ravno vez med obiskovalcem razstave in razstavljenimi deli, bi v celoti zadostila svojemu namenu. Življenjepis bi se tako umaknil v poseben okvirček, ne da bi s tem kaj odvzeli kiparju.

Knjigo dopolnjujejo povzetki v nemščini, italijanščini, angleščini, francoščini in esperantu. Upajmo, da niso vsi prevodi na tako nizki ravni, kakršen je edini, o katerem moremo soditi, mislimo tu na italijanskega, ki je prej v sramoto kot čast knjigi.

Ko bi šlo za brošurico ali list o kakem kvazikiparju, bi nas nič ne motilo toda v tem primeru gre za Goršeta, za kiparja, ki je ena središčnih postav v kiparstvu tega stoletja, za umetnika, čigar dela so že žela nesporen uspeh ne glede na njegovo narodnostno ali svetovnonazorsko pripadnost oziroma usmerjenost. V njegovem primeru mu je bilo storjenih več krivic, a kljub temu in neustavljivo ga mladi odkrivajo in njegov pomen še raste.

MAGDA JEVNIKAR

»Bela tapiserija« v samozaložbi

V oceno smo prejeli malo knjižico, ki je izšla letos v samozaložbi v Gorici. Avtorica Zora Saksida, ki jo poznamo po krajši in daljši prozi, slikoviti v prizorih in pisanih barvah, se je tokrat posvetila poeziji in sama poskrbela za natis zbirke **Bela tapiserija**. Čemu vendar samozaložba za skrbno in prizadevno delo, iskreno izpoved? V spominu so mi ostali verzi iz Gradnikovega soneta **Moje življenje**:

Pri tebi videl sem že dolge vrste.
Točili prvi so te v čaše, drugi
v skodele plitve, v kelihe globoke.
Jaz sem imel le svoje prazne roke ...

»Šumnopeni vir« naših založb se ne peni za pristnost in tudi ne za iskrenost, ampak le za že povedano, za prijatelje, sorodnike, somišljenike, same založnike — nič novega pod nebom ... Samo nekoliko drugače kot nekoč, ko sta ljuba Blaznik in Schwentner tiskala tako Prešerna kot Cankarja brez strahu pred tekmeči, saj v čisti profesionalnosti nista vtikala svojih zmedenih izdelkov med prozo ali

poezijo drugih. Njun izdelek je bila knjiga — tisk, sporočilo tistega, ki sporoča, ki je za to uporabil vsebino, lepo besedo in obliko. Zavohala sta uspeh, ker sta ločila pesnika od rimarja in pisatelja od pisuna. Človek, ki je opazil to razliko, je najbrž že pravilno razsodil o sebi in je že sam razkidal dobršen del gnoja iz slovenske literature. Ostalo naj pusti drugim, saj bo kot razkužilo delno poskrbel tudi čas. No, ne bomo več urejali neposlušnega urednika, saj marsikaterega že urejajo druga, višja uredništva.

Čas je pač čas. Našega pač še ni prepihal odrešujoči veter, da bi tudi pometel šaro, predramil zehajoče in rešil Slovence opravljanja in škodoželjnosti, od katere živijo.

Tako se je tudi Saksidova najbrž namereno odločila za svojo denarnico, da se je modro izognila zapletov, nespozumov in sitnosti.

Lirika iz **Bele tapiserije** sodi med čiste samoizpovedi resignirane priletne osebe, ki skrbno zbira svoje zadnje vtise, slike, melanholije za na pot, ki

je pregnjena s hladno belino simbolov smrti.

Smrt tudi v posvetilu pokojnima materi in nečaku, v osivelosti, snegu in ledu.

Poezije se najbolj približujejo otožnim ljudskim po metafori in vsebini. O stezicah, golem drevju, poetiki virov, vodá, cvetja, vse v znamenju minulega in nedosegljivega časa.

Kljub temu da je avtorica pesmi razdelila v štiri cikle z naslovi: **Zadnje stopinje**, **Molitev**, **Razpredene niti** in **Retrospektiva**, se pesmi, ki jih sestavljajo, bistveno ne ločujejo od cikla do cikla. Povzetek vsake pesmi je sam naslov, obvezno samostalnik, ime občutja, ki diha iz pesmi. Nekoliko prestroga izbira, ki ne dopušča, da bi bralec v impresionistični obarvanosti verzov ne potoval dlje kot mu omogoča naslov. Če malce pomislimo na primer na Murnovo poezijo, lahko precej opazimo, da se je pesnik izogibal izjavljanja pomena pesmi v naslovu. To mu je bilo vodilo skoraj povsod — le ob morebitnem nerazumevanju je lahko pove-

dal, da je to na primer želja po nevesti.

Pesnica Saksidova pa se nemara boji, da bi misel, ujeta v verz, učinkovala hermetično. Pa kar brez strahu — metaforika se v Beli tapiseriji res ne more postavljati s posebno izvirnostjo, vse preveč jo povezuje s klasično slovensko poezijo, pa čeprav se čisto samostojno odlikuje po lepi verziranoosti in skrbnem jeziku.

Poezija, ob kateri bo užival ljubitelj tradicionalnega pesniškega izročila. Dobro je namakana v zrelost, da se cedi od globokega razmišljanja — ta nežna in vendar nekrhka snov. Predstavlja nam jo avtorica, ki v glavnem opazuje in povezuje z doživljanjem. Stičišča njene pesmi so štiri bistveno življenjska: rojstvo, doživljanje ali življenje sploh, smrt in Bog — končni cilj, ki v svojem miru prepaja vse, prejšnje, sedanje in bodoče. Religiozni motiv je v pesmih Zore Saksidove prisoten kot meditativna sinteza in sublimat absolutne resnice, ki jo izpričuje v poeziji. Vredne poudarka so tudi poezije z obravnavo soočanja z aktualnostjo, ki je povezana s stvarnostjo človekovega obstoja, kar je predvsem refleksija o vrednotah in potemtakem tudi samoizpoved. Nekoliko neposrečeni so nekateri verzi, obremenjeni s težo pretirane deklarativnosti, ki se zelo oddaljuje od sicer enakomernega utripa avtobiografske lirike.

Tako je na primer sicer kristalno pesniško izročilo v pesmi **Človek 4000** trčilo v mogočnost v tem primeru zahtevanega sloga in utonilo v blagi naivnosti. V soočanju s težko vsakdanjostjo se res preveč izdaja lastnost, ki jo označujejo kot žensko rahločutnost, ki jo v slikarstvu lahko primerjamo z odtenki akvarela. S tem pristopom nam je dovoljeno do narave in z medlejšimi ekspresionističnimi toni do sebe, do intime. Znanost, politika, zlo in razčlovečenost so primerni za druge tehnike, za olje, premaz z energijo čopiča na platno, ki prenese plast in moč barve.

Saksidova je najbolj uspela v rahlih odtenkih, v komaj nakazanih tonih lastnega občutja.

Z nekaj potezami »à la Matisse« je avtorica sama opremila zbirko, da je tudi tako izrazila svoj motiv. Tudi v poeziji se je razsuti mozaik njenih besed najbolj posrečil tam, kjer je z nekaj ključnimi kockami nakazala vsebino.

ESTER SFERCO

Prva pomoč pri utopitvi

V vročih poletnih dneh so utopitve na morju, rekah in jezerih dokaj pogoste. Nekaterim je vzrok, da ponesrečeni ne znajo plavati in se preveč junaško spustijo od brega ter jim zmanjka tal pod nogami, pri nekaterih pa je vzrok v tem, da ne upoštevajo varnostnih ukrepov, ko se kopajo in ukvarjajo z vodnimi športi. Tretji vzrok pa je lahko bolezen kopalca, ko ga med kopanjem zgrabi slabost in se utopi.

Da bi človek lahko rešil utopljenca, mora dobro plavati in se potapljati, znati mora uporabljati reševalna sredstva, obvladati pa mora tudi prvo pomoč. Če reševalna sredstva niso pri roki, je treba ponesrečenca reševati s plavanjem. Ko pridete na obali na kraj, ki je utopljenecu najbližje, plavajte hitro in ekonomično, ker boste tako ohranili moč, ki vam bo potrebna za reševanje. Če je utopljenec že pod vodo in ga ne vidite s površine vode, se je treba potopiti za njim. Če ga ne odkrijete takoj, se nekajkrat vzporedno potopite in plavajte vzdolž dna. Ko ga odkrijete, ga zgrabite za roke, pod pazduhi ali za lase, se odrinite od tal z nogami ter izplavajte na površino tako, da plavate z nogami ali pa z nogami in eno roko.

Če utopljenec še ni pri dnu, marveč je neposredno pod površino ali pa celo na njej, ga je treba umiriti. Če tega ne zmorete z roko, priplavajte k njemu s hrbtno strani, da se boste tako izognili nevarnosti, da vas zagrabi. Če pa vas vseeno zagrabi, zajamite sapo in se potopite. Utopljenec vas bo tedaj, ker bo hotel ostati na površini, izpustil.

Ko priplavate na obalo, morate utopljenca potegniti nanjo, tako da ga držite bodisi pod pazduhami ali pa ga nesete na rokah. Na obali je treba takoj poskrbeti za prvo pomoč.

Opozoriti moram, da se reševanja iz vode s plavanjem lahko loti le dober plavalec. Če nisi dober plavalec ali si fizično dosti šibkejši od utopljenca, se

reševanja iz vode ne loti, kajti v tem primeru je velika verjetnost, da si v nevarnosti tudi sam.

Ko si ponesrečenca potegnil iz vode, je treba takoj začeti z oživljanjem. Če je koža ponesrečenca bleda, dihanje pa se je ustavilo in srca ne čutimo, gre za tako imenovano belo asfiksijo. Takoj moramo začeti z zunanjo masažo srca in umetnim dihanjem. Če pa je utopljenec modrikast in ima napihnjene vene na vratu (koža posebej za ušesi in konice prstov pa imajo vijoličast odtenek), v tem primeru govorimo o modri asfiksiji. V tem primeru je treba iz pljuč odstraniti vodo. Reševalec mora poklekniti na eno koleno, utopljenca pa si položi s spodnjim robom prsnega koša preko kolena, tako da bosta glava in vrhni del trupa visela. Nato mu z eno roko odpre usta, z drugo pa pritiska na hrbet, da vsaj delno iztisne vodo iz dihal, šele nato začne z umetnim dihanjem.

Najboljša metoda umetnega dihanja je usta na usta ali pa usta na nos. Pri tej metodi pihamo v ponesrečenčeva usta ali nos, vendar tako, da drugo odprtino zapremo. Glava ponesrečenca naj bo usločena nazaj. Pihamo krepko, približno 12-15 x na min. Če srce ne bije, pa je treba začeti z zunanjo masažo srca. Blazinico leve roke položimo na spodnjo tretjino prsnice, na njo položimo blazinico desne roke in z njo pritiskamo navzdol, tako da se prsnična vda za 2 $\frac{1}{2}$ -4 $\frac{1}{2}$ cm. Pritiskamo približno 1x na sekundo, to je 60 x v minuti. Masažo srca je treba kombinirati z umetnim dihanjem, na 2-3 vdih je treba približno 15x pritisniti na prsnico. Navadno ima utopljenec široki zenici, ki ne reagirata na svetlobo. Če je oživljanje uspešno, se zenici zožita, koža postane rumena, pojavi pa se tudi utrip srca. Z oživljanjem ne smemo prenehati toliko časa, dokler utopljenec ne začne dihati sam in dokler ne pride k zavesti. Čimprej ga je treba prepeljati v bolnišnico.

OB REKI DRAVCI

Konec lanskega leta je pri založbi Drava v Celovcu izšla knjiga Hanzija Artača »Ob reki Dravci«. Zbirka vsebuje petindvajset kompozicij na besedilo koroške pesnice Milke Hartman. Spremnji besedi sta napisala skladatelj Samo Vremšak in Pavle Zablantnik. Izid pesmarice sta podprli Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza v Celovcu. Iz eseja prof. dr. Pavleta Zablantnika povzemamo sledeče: »Dva koroška kulturna samorastnika, pesnica Milka Hartman in skladatelj Hanzija Artač, sta si podala roko za skupen načrt: pesnica je ponudila svoje poezije, skladatelj pa je le-tem vdihnil svoje melodije in ustrezno harmonijo. Tako se je porodila prva zbirka Artačevih skladb, ki je hkrati pesmarica na novo uglasbenih Milkinih pesmih. Artačeve pesmi so hitro osvojile poslušalce. Precej jih je posnel celovski radio. Radi jih pojejo naši domači zbori, prodrle pa so tudi že čez mejo koroške dežele v Slovenijo.«

ISKAL SEM LUČ

Januarja letos je pri celovski Mohorjevi družbi izšla pesniška zbirka Antona Slaviča »Iskal sem luč«. Zbirko je ilustriral Valentin Čertov, spremno besedo pa sta napisala Pavle Zidar in Jože Šmit. V spremni besedi Jože Šmit piše tako: »Predvsem naj zapišem, da mi je takšna, na slovensko pesniško izročilo odprta, hkrati pa trezno za novim izrazom tipajoča poezija blizu. Lepa, notranje ubrana, komunikativna lirika, ki jo lahko priporočim založbi v natis in ljubiteljem poezije v branje.«

KNJIŽNA IZDAJA

CUFFOLOVEGA DNEVNIKA

Konec lanskega leta je izšla v Beneški Sloveniji knjižna izdaja dnevnika znanega beneškega duhovnika Antona Cuffola. Njegovi dnevniški zapiski so pred leti izhajali v tržaški Mladiki, v odlomkih pa že prej, lani pa v beneškem stenskem koledarju. Dnevnik je izšel v obeh različicah, saj je župnik Cuffolo pisal dnevnik v slovenščini, posebej pa o istih dogodkih tudi v italijanščini. Slovenski dnevniški zapiski segajo od leta 1938 do 1946. Italijanski dnevnik pa obsega razdobje 1940 - 1947.

L'IDENTITA' CANCELLATA

Proti koncu prejšnjega leta je tržaški kulturni in politični delavec Paolo Parovel izdal knjigo »L'identità cancellata« - L'italianizzazione forzata dei cognomi, nomi e toponimi nella »Venezia Giulia« dal 1919 al 1945 con gli elenchi delle provincie di Trieste, Gorizia, Istria ed i dati dei primi 5.300 decreti. Že iz samega naslova je razvidna vsebina knjige, ki nam nazorno prikazuje prisilno poitalijančevanje slovenskih imen. Svojo publikacijo je avtor predstavil tudi v prostorih Društva slovenskih izobražencev v Trstu.

Seznam del Karla Mausørja, ki jih poseduje naša knjižnica

1. Rotija. Celovec, 1947.
2. Sin mrtvega. Celovec, 1947.
3. Prekleta kri. Celovec, 1948.
4. Puntar Matjaž. Celovec, 1949.
5. Zemlja. Celovec, 1951.
6. Velika rida. Celovec, 1955.
7. Jerčevi galjot. Buenos Aires, 1953.
8. Ura s kukavico. Celovec, I. del 1959; II. del 1960.
9. Mrtvi rod. Celovec, 1963.
10. Ljudje pod bičem. Buenos Aires, I. del 1964; II. del 1964; III. del 1966.
11. Kaplan Klemen. Celovec, 1965.
12. Na ozarah. Buenos Aires, 1970.
13. Razdrto gnezdo. Celovec, 1972.
14. Le eno je potrebno I. del. Toronto, 1972.
15. Pomlad v črepinjku. Celovec, 1977.
16. Zemlja sem in večnost. Buenos Aires, 1978.
17. Rotija. Celovec, 1978.
18. Le eno je potrebno. I. del. Celovec, 1981.

Naša knjižnica je prejela v dar naslednje kompletne letnike goriškega časopisja

GORIŠKA STRAŽA

- Leto 5. 1922.
Leto 7. 1924.
Leto 8. 1925.
Leto 9. 1926.
Leto 10. 1927.
Leto 11. 1928.

SVETOGORSKA KRALJICA

- Leto 1. 1938.
Leto 2. 1939.

BIBLIOGRAFIJA (3)

Kongregacijski list Šolskih sester III. reda Sv. Frančiška.

Rim : Šolske sestre III. reda Sv.

Frančiška, 1958 - 1967. - 22 cm

Strojep. avtogr.

- Leto 1. 1958. št. 1,2,3,4.-
Leto 2. 1959. št. 5,6,7,8.-
Leto 3. 1960. št. 9,10,11-12.-
Leto 4. 1961. št. 13,14,15-16.-
Leto 5. 1962. št. 17,18,19,20.-
Leto 6. 1963. št. 1,2,3,4,5,6.-
Leto 7. 1964. št. 1,2,3,4,5,6.-
Leto 7. (18). 1965. št. 1,2,3,4,5,6.-
Leto 7. (19). 1966. št. 1,2,3,4,5.-
Leto 8. (110). 1967. št. 1,2,2a,3,3a.-
Nadaljuje: Širom naše Kongregacije

Odbor knjižnice Dušana Černeta se najtopleje zahvaljuje Zavodu Sveže Družine iz Gorice za dragocene knjižne darove. Ob tej priliki knjižnični odbor poziva tudi druge slovenske ustanove in posameznike v zamejstvu in zdomstvu, da s svojim knjižnim darom pripomorejo k razvoju in uveljavitvi slovenske knjižnice Dušana Černeta v Trstu.

NOVICE

Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici je 6. februarja priredila v goriškem Katoliškem domu večer v počastitev dneva slovenske kulture. V svojo sredo so goriški kulturni delavci povabili pisatelja prof. Alojza Rebulo in predstavili dve njegovi najnovejši knjigi in sicer »Oblaki Michigana« ter »Savlov demon«.

* * *

Ob drugi obletnici smrti slovenskega kulturnega delavca in pisatelja Franca Jeze mu je Društvo slovenskih izobražencev posvetilo večer, na katerem je Boris Pahor predstavil zbranemu občinstvu Jezovo knjigo »Spomini iz taborišča«.

* * *

Letošnjo literarno nagrado »Vstajenje«, ki jo vsako leto podeljuje Društvo slovenskih izobražencev v Trstu, je prejel v Argentini živeči pesnik in pisatelj France Papež za zbirko pesmi »Dva svetova«. Knjiga je izšla v Buenos Airesu in jo je izdala Slovenska kulturna akcija.

Čuk na obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

TRUBAR ŠE ENKRAT V TRSTU

Čuk: Ste to vi, gospod Primož, ki sem vas ondan srečal v tem našem žalostnem mestu, na Ulici 30. oktobra?

Trubar: Jaz, kakor sem Trubar, iz Raščice doma!

Čuk: Sem mislil, da jo boste po nakupih pri Fortunatu — tam ste se menda zanimali za neka razpela — spet mahnili nazaj v slovensko domovino.

Trubar: Saj sem jo in, kot vidiš, sem spet nazaj.

Čuk: Pa menda niste hoteli čez mejo s kakšno prepovedano novodobno Cerkovno ordningo?

Trubar: Za odkup moje hiše v Raščici je zmanjkalo denarja, pa so mi na občini rekli: Ne bi stopil malo v zamejstvo? Pa sem vzel palico in šel. Nekaj malega sem le nabral po slovenskih šolah na Tržaškem. Pa veš, koga srečam, ko jo že ubiram proti openskemu tramvaju?

Čuk: Kakšnega svojega brata v veri, ko jih tukaj no manjka, od luterancev do metodistov?

Trubar: Kje! Največjega papežnika ti srečam, škofa Lorenza! In ta mi reče: — Pridi k meni na kozarec, Primož! — Pa veš, kdo sem, mu rečem. — Kaj ne bi vedel, ko pa vsa Slovenija zdaj piše o tebi! — Po nosu bi te spoznal! — Kako pa da ti, Italijan, bereš, kar pišejo o meni Slovenci? — Naučil sem se slovenščine, kaj pa misliš! — Ti, Italijan, pa še papežnik povrhu, da si se moje kranjščine naučil! — V Ljubljani sem že predaval po slovensko! — Če je tako, potem grem s tabo! Pri moji veri, da! Samo glej, da te ne spreobrnem in te brenejo odtod! —

Čuk: Pa ste res šli z njim, gospod Primož?

Trubar: Pri Portizzi sva spila kapucin, potem pa hajdi v škofijo. Tam pa je bilo razgovarjanja, povprek in počez! Pa še prespal sem tam, da veš!

Čuk: Prespal?

Trubar: Otepal sem se, pa je ta dobri papežnik rekel: Tukaj je že prespal kakšen berač, zakaj ne bi ti, ki si apostol evangelija, čeprav malo drugačnega od mojega? Tako je bilo tam v ulici Cavana! Saj ne smrdi do-

sti manj kot v mojih časih, tisto zakotje, polno mačk. No, in zdaj jo res maham nazaj na Kranjsko.

Čuk: Počakali bi, gospod Primož, ko bo čez nekaj dni izšel PRIMORSKI DNEVNIK, ves poln slave na vaš račun!

Trubar: PRIMORSKI DNEVNIK?

Čuk: Časnik, glasilo vseh tukajšnjih Slovencev, nevernih, malovernih in vernih, s posebno prilogo, posvečeno vaši 400-letnici! S sestavki ne samo učenjakov, ampak tudi svetnih dostojanstvenikov!

Trubar: Svetna gosposka je mene prav tako marala kot pa peška!

Čuk: A to so drugačni dostojanstveniki! Franc Šetinc, na primer.

Trubar: Je to slavist?

Čuk: Gotovo je že kdaj kolesaril mimo slavistične fakultete. A važno je, da je oblastnik dobre volje.

Trubar: Dobra volja je najbolja.

Čuk: Pa še kak drug dostojanstvenik te bo proslavljal iz naših domačih logov.

Trubar: Na primer?

Čuk: Na primer Boris Race.

Trubar: Je to kakšen zgodovinar?

Čuk: Recimo, da bi bil lahko zgodovinar za TRST-JE-NAŠ.

Trubar: Tudi on človek dobre volje?

Čuk: Zlate volje, bi rekel, če upoštevate, da bo pisal o Trubarju, ko pa je njegovo znanstveno področje čisto drugo, recimo marksološko, recimo osimološko, globalno-zaščitno in tako dalje.

Trubar: No, potem me res zanima, kaj bosta povedala o meni ta dva dobra jogra.

Čuk: Mogoče, kako ste že pred 400 leti samoupravno jemali Lutra, kdove.

Trubar: Je v Trstu kakšna oštarija, kjer bi človek zanesljivo lahko vprašal po slovensko in bil po slovensko postrežen?

Čuk: Veste, da je ni, gospod Primož? Naša krovna, naša Eskageze, je doslej zmogla na stotine in stotine resolucij v naš prid, oštarije pa ni organizirala niti ene! Duh je prevladoval nad materijo, gospod Primož!

Trubar: Jaz bi manj gobezdal, pa kaj več naredil!

Čuk: Pridite še kaj k nam, gospod Primož!

Trubar: Če ne bo kakšnega depozita! In če me ne bodo poslali fehtarit za tisto mojo hišo kam na Nemško ...

Listnica uprave

PODPORNO NAROČNINO so nakazali:

Lučana Budal iz Gorice 20.000 Lir
družina Markuža iz Nabrežine 25.000
Ema Škabar iz Trebč 20.000
Marko Dvoržak iz Nemčije 150 mark
Mirko Brezigar iz Vicenze 50.000 Lir
Jože Velikonja iz ZDA 26 dolarjev

Marko Brajnik iz Gorice 20.000
družina Breščak iz Milana 36.000 Lir

Za TISKOVNI SKLAD MLADIKE so darovali:

Milena Andree iz Trsta 20.000 Lir
Mirko Špacapan iz Gorice 10.000
Marko Udovič iz Trsta 50.000 Lir
N. N. za barvno platnico 500.000 Lir.

Vsem, ki so z darom podprli našo revijo, se iskreno zahvaljujemo.

pisma pisma

rimo isti jezik, pa se ne sporazumemo. Pritrjujemo drug drugemu, zaznavamo glasove, pa si vsebine ne posredujemo. Potem pa tožimo, da ljudje pre malo berejo. Zakaj naj bi, če ostaja sporočilo zavito v nejasnost.

JOŽE VELIKONJA

NAGRADNA SKRITA KRIŽANKA (2)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
1																						
2																						
3																						
4																						
5																						
6																						
7																						
8																						
9																						
10																						
11																						
12																						

Vodoravno:

1. tržaška riba boba v slovenščini; tuj podpis; grški državnik, voditelj Aten;
2. muslimanstvo; začetnici francoskega impresionističnega slikarja; osvežilna pijača; Zeusov oče;
3. slonov sekalec; gl. mesto Tirolske; zač. avtorice Romana o Prešernu; najdaljša sibirski reka;
4. plačilo; ž. ime; medmet začudenja; ime slov. skladatelja Pahorja;
5. velja v angleščini; egipčansko božanstvo; izstrelki; tanka palica, ki podpira tkanino dežnika;
6. kontejner; Odisejev otok; ruska jed iz zelja;
7. teče skozi Grenoble; svojilni zaimek; Homerjev Grk; slov. dirigent Nanut;
8. hrvaški ban, voditelj vojske proti Madžarom (Josip); pogojni veznik; v sneg narejene ozke poti; nikalnica;
9. šilitska sekta; začetnici ameriškega filmskega igralca in plesalca (Gene);
10. umišljena črta, okoli katere se vrti telo v geometriji; imajo jih copate in citre; frankovska kraljevska rodbina; arhitektura na kratko;
11. svetilo iz lesa; boter drugače; bil je v kitovem trebuhu; os. zaimek;
12. bodeča rastlina; ritmični zvonar; mitološka domovina Medeje in Kirke.

Navpično:

1. veda o življenju organizmov; Biologna;
2. srbski begunec iz Bosne v 17. stol.; ilegalno francosko gibanje;
3. sladkovodna riba; pretežno slovenska dolina na avstrijskem Koroškem;
4. gibanje morja; ameriška enota za občutljivost foto materiala; začetnici Trockega;

5. američij; kronična kožna bolezen;
6. dovršni pretekli čas;
7. natrij; vrsta žita;
8. že pokojni član ansambla The Beatles; nada;
9. kulturno središče Sibirije; zaupno;
10. čoln; medeno pecivo;
11. nedovoljena narečna oblika za cev; okrasna rastlina;
12. junoameriško indijansko pleme; moško ime;
13. južnoameriški nož sekač; začetnici slov. arhitekta Vurnika;
14. teža ovojnine;
15. zač. švicarskega slikarja Kleeja; elektrokardiogram; žensko ime;
16. moško ime; znana nemška firma; obsekano tanjše deblo za drva;
17. deščica za zarezovanje dolgov; jakosti;
18. veznik; užitni črni in rdeči grozdki; francoski pisatelj Camus;
19. zmešnjava;
20. slov. založnik Schwentner; rimski bog, hišni zaščitnik; rjava prevlaka na železu;
21. največje pristanišče na Kitajskem;
22. mošt iz jabolk; predlog.

Razporedi tudi 56 črnih polj.

(Breza)

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XII. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1986. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viala XX Settembre 85.

XXI. študijski dnevi

Draga '86

bodo 5., 6. in 7. septembra 1986 na Opčinah

Od obrtniških izkušenj v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Priodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326

POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!